

*Jazyk legislatívnych textov
inštitúcií EÚ*

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Filozofická fakulta

Lenka Michelčíková

**JAZYK LEGISLATÍVNYCH
TEXTOV INŠTITÚCIÍ
EÚ**

Nitra 2015

Posudzovatelia: prof. PhDr. Ladislav Franek, CSc.
 Mgr. Dagmar Veselá, PhD.

© Lenka Michelčíková 2015

ISBN 978-80-558-0757-7

EAN 9788055807577

Obsah

Úvod.....	9
1 Jazyková politika Únie: viacjazyčnosť	13
2 Charakteristika textov inštitúcií EÚ z hľadiska interlingválneho transferu	19
3 Dištinkatívne morfológické znaky.....	23
4 Lexika v odbornom kontexte	43
4. 1 Kompozícia – tvorenie slov skladaním.....	44
4. 2 Viacslovné pomenovania so zhodným prívlastkom.....	46
4. 3 Viacslovné pomenovania s nezhodným prívlastkom.....	49
4. 4 Ustálené verbo-nominálne spojenia	51
4. 5 Neologizmy	52
4. 6 Nocionálne slová.....	53
4. 7 Xenotermíny.....	54
4. 8 Abreviácia a akronymizácia.....	54
4. 9 Anglicizmy a prevzaté slová.....	55
4. 10 Profesionalizmy a slangové pomenovania.....	57
4. 11 Archaizmy.....	60
4. 12 Polysémia, homonymia a zradné slová.....	60
4. 13 Synonymia	63

5	Frekventované syntaktické prostriedky	65
5. 1	Syntaktické zmeny vyplývajúce z rozdielnej povahy jazykov	82
6	Štylistická analýza textov EÚ	89
6. 1	Metafora v odbornom vyjadrovaní	95
6. 2	Typografické znaky	97
	Záver	101
	Summary	105
	Literatúra	111
	Internetové zdroje	120

Zoznam ilustrácií, grafov a tabuliek

Graf 1: Percentuálny podiel dokumentov prekladaných v GR pre preklad (na základe východiskového textu)

Graf 2: Miera nominalizácie

Tab. 1: Konkurencia slovesných podstatných mien a deverbatív

Tab. 2: Skratky inštitúcií EÚ

Tab. 3: Anglicizmy vo francúzskom jazyku

Tab. 4: Eurožargón

Tab. 5: Dištinkatívne znaky legislatívnych textov EÚ

Úvod

Európska únia je kontaktným miestom, kde na každodennej báze prichádza do styku niekoľko rôznych jazykov; jazyk sa zároveň stáva každodenným pracovným nástrojom politikov, prekladateľov, tlmočníkov a novinárov. Únia a jej inštitúcie sa zaväzujú zachovávať rôznorodosť a viacjazyčnosť. Z tohto záväzku vyplýva povinnosť prekladať legislatívne a iné dokumenty do všetkých úradných jazykov tak, aby všetci občania EÚ rozumeli oficiálnym dokumentom a mali možnosť komunikovať s orgánmi Únie vo svojom materinskom jazyku (ak je jedným z 24 úradných jazykov EÚ).

Po vstupe našej krajiny do tohto nadnárodného spoločenstva aj my pociťujeme vplyvy globalizácie, integrácie a harmonizácie, nielen na poli politickom, ale aj po jazykovej stránke. Dynamické spoločenské zmeny ovplyvňujú sféru odbornej komunikácie, ktorá v súčasnosti zohráva významnú úlohu, a popri bežnej komunikačnej sfére sa stáva neodmysliteľnou súčasťou spoločenského a kultúrneho života jednotlivcov.

Výskum v oblasti terminológie odborných právnych textov sa v našej krajine začal len nedávno (pohybuje sa niekde v rozmedzí posledných 15 rokov), je stále aktuálny a ponúka otvorené možnosti pôsobnosti. EÚ je živý organizmus, neustále prijíma nové rozhodnutia a schvaľuje nové projekty, ktoré ovplyvňujú naše právo a tiež spôsob, akým sa v ňom realizuje jazyk. Elektronické médiá spôsobili, výrazné zrýchlenie šírenia informácií a dostupnosť legislatívnych a iných textov európskych inštitúcií, vďaka čomu došlo aj k zvýšeniu nárokov na profesie, pracujúce so slovom, t.j. prekladateľov, žurnalistov a i. Dennodenne vznikajú rôzne problémy, aj lingvistickej povahy, ktoré čakajú na rýchle

riešenia. Kvôli krátkym časovým limitom, v snahe ľahšie sa prispôbiť európskym štruktúram, sa v jednotlivých úradných jazykoch EÚ závažným a determinujúcim spôsobom etablujú novotvary, slové často prebraté (nepreložené) z cudzích jazykov, najmä z angličtiny. Aktuálne pozorovaným trendom v odbornom preklade je eliminácia úsilia o vytvorenie vlastnej terminológie v národných jazykoch. Okrem priamych metód prekladu sa rovnako preberajú aj znaky syntaktickej štruktúry viet východiskového jazyka, napríklad modálnosť, syntaktické kalky a kompresie, nevhodné jazykové šablóny.

V našej monografii, ktorá vznikla na základe viacročného vedeckého výskumu, sa zameriavame primárne na charakter legislatívnych textov inštitúcií Európskej únie, ktoré analyzujeme z hľadiska medzijazykového prenosu. V jednotlivých kapitolách sa zameriavame na vymedzenie javov, ktoré dominujú a sú typickými pre takýto druh textu, systematicky mapujeme dištinktívne znaky administratívnych, politicko-právnych textov EÚ a ich celkový vplyv na formovanie administratívneho štýlu. Osobitný dôraz pritom kladieme na terminológiu a viaceré aspekty jej prekladu. Vychádzame z predpokladov, že:

1. legislatívne texty Únie sú z jazykového a translatologického hľadiska prekladom;
2. dokumenty EÚ obsahujú mnoho dištinktívnych prvkov, ktorými sa líšia od ostatných textov patriacich k administratívne štýlu, čím vytvárajú veľmi špecifickú a samostatnú skupinu textov;
3. predpokladáme, že v translačnom procese dochádza k transferu cudzojazyčnej lexiky a že častými prekladateľskými postupmi v predmetnom texte sú výpožička a kalkovanie, tzn. postupy priameho prekladu.

Zvýšenú pozornosť venujeme vplyvu globalizácie v oblasti odborného vyjadrovania a dominancii anglického jazyka. Akcentujeme potrebu používania národného jazyka, t.j. nepoužívať pragmaticky len prostriedky pre rýchlu a efektívnu odbornú komuni-

káciu, prebraté z cudzieho jazyka, ale hľadať vhodné ekvivalenty aj v slovenskom jazyku.

Vedecká monografia vychádza v rámci riešenia projektu KEGA 013UKF-4/2014: Tvorba a implementácia inovačných modulov výučby anglického a ruského jazyka pre žurnalistov.

1 Jazyková politika Únie: viacjazyčnosť

Jedným z kľúčových princípov, na ktorých je založená Európska únia je princíp rozmanitosti, o čom svedčí aj samotné motto EÚ: *Zjednotení v rozmanitosti*. (anglicky: *United in diversity*; francúzsky: *Unie dans la diversité*). Táto rozmanitosť sa o.i. prenáša aj do rozmanitosti jazykovej, alebo do tzv. viacjazyčnosti. Podľa Oznámenia Komisie *Nová rámcová stratégia pre viacjazyčnosť* z 22. novembra 2005 „práve táto rozmanitosť robí z Európskej únie, čím je: žiaden „taviaci kotol“, v ktorom sa roztápajú všetky rozdiely, ale spoločný domov, v ktorom sa rôznorodosť oslavuje, a v ktorom sú početné materinské jazyky zdrojom bohatstva a cestou k väčšej solidarite a vzájomnému porozumeniu“ (Nová, 2005). V tomto istom dokumente termín viacjazyčnosť označuje „novú oblasť politiky Komisie podporujúcu atmosféru priaznivú pre všetky jazyky, v ktorej sa môžu pozitívne vyvíjať výuka a štúdium rôznych jazykov“. Pojem **viacjazyčnosť** je chápaný (v ponímaní EÚ) dichotomicky: 1) Viacjazyčnosť vyjadruje *schopnosť človeka používať viacero cudzích jazykov*. 2) Viacjazyčnosťou sa taktiež označuje *koexistencia navzájom rozdielnych jazykov na spoločnom geografickom území* (v našom prípade v rámci EÚ). Európska komisia považuje viacjazyčnosť za jednu z kľúčových hodnôt európskeho integračného projektu.¹ Po rozšírení Únie v roku 2007 bol termín *mnohojazyčnosť* nahradený súčasným pomenovaním *viacjazyčnosť* a následne bola viacjazyčnosť vyčlenená ako samostatná politická agenda, ktorá v súčasnosti spadá do portfólia komisára EÚ Leonarda Orbana. K ďalším dôležitým povinnostiam jazykovej politiky patrí zodpovednosť za

¹ Pozri webovú stránku EK: < http://ec.europa.eu/languages/index_en.htm>.

prekladateľské služby v rámci celej EÚ. Viacjazyčnosť má aj svoj portál na stránkach Komisie, ktorý sa venuje jazykovej rozmanitosti, jazykovému vzdelávaniu a výučbe jazykov, prekladom a tlmočeniu.

Politika viacjazyčnosti EÚ sleduje tri hlavné ciele:

1. podpora zdravej viacjazyčnej ekonomiky;
2. podpora spoločenskej integrácie cez lepšie znalosti a akceptáciu jazykov a umožnenie prístupu občanov k legislatíve, procedúram a informáciám o EÚ v ich vlastnom jazyku;
3. motivácia ľudí k vlastnému jazykovému vzdelávaniu a podpora lingvistickej rôznorodosti spoločnosti, podpora štúdia jazykov a jazykovej rozmanitosti v spoločnosti.

Viacjazyčnosť je aj v súčasnosti veľmi horúcou témou, ktorou sa zaoberajú jednotlivé inštitúcie EÚ. Dôkazom toho je o.i. *Uznesenie Európskeho parlamentu z 24. marca 2009 o viacjazyčnosti: devíza pre Európu a spoločný záväzok* (2008/2225(INI)). V ňom sa uvádza, že „jazyková a kultúrna rozmanitosť významným spôsobom ovplyvňuje každodenný život občanov Európskej únie v dôsledku prieniku médií, rastúcej mobility, migrácie a postupu globalizácie“ a Európsky parlament sa domnieva, že „európska jazyková rozmanitosť predstavuje hlavnú kultúrnu devízu a bolo by nesprávne, keby sa Európska únia obmedzila na jediný hlavný jazyk“ (Uznesenie, 2009).

Zmienky o rovnosti jazykov jednotlivých členských štátov EÚ nachádzame v samotných zakladajúcich zmluvách:

- Zmluva o založení Európskeho spoločenstva uhlia a ocele (z r.1951), článok 100;
- Zmluva o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva (z r.1957), článok 248;

- Zmluva o založení Európskeho spoločenstva (z r.2003), článok 314;
- Lisabonská zmluva, ktorou sa mení a dopĺňa Zmluva o Európskej únii a Zmluva o založení Európskeho spoločenstva, (z r.2007), článok 7;
- Charta základných práv Európskej únie (z r.2007), článok 21 a 22.

Prvé štyri zmluvy deklarujú, že všetky ich jazykové verzie sú úplne autentické, napr.:

Táto zmluva, nazvaná Lisabonská, je vyhotovená v jedinom origináli v anglickom, bulharskom, českom, dánskom, estónskom, fínskom, francúzskom, gréckom, holandskom, írskom, litovskom, lotyšskom, maďarskom, maltskom, nemeckom, poľskom, portugalskom, rumunskom, slovenskom, slovinskom, španielskom, švédskom a talianskom jazyku, pričom texty v každom z týchto jazykov sú rovnako autentické a uložia sa v archívoch vlády Talianskej republiky, ktorá pošle overenú kópiu každej z vlád ostatných signatárskych štátov (Čl. 7 Lisabonskej zmluvy, 2007).

V *Charte základných práv Európskej únie* (2007) sa v článku 21 hovorí o nediskriminácii, o.i. aj jazykovej a v článku 22 sa **kultúrna, náboženská a jazyková rozmanitosť** uznáva ako **občianske právo**.

Takto je rovnoprávnosť všetkých úradných jazykov definovaná a stanovená v základných a zakladajúcich zmluvách EÚ.

Pojmy **úradný** a **pracovný jazyk** boli prvýkrát spomenuté v *Nariadení Rady č.1 z 15. apríla 1958 o používaní jazykov v Európskom spoločenstve pre atómovú energiu* (Ú. v. ES 17, 6.10.1958, s. 385/58). Komisia vymedzuje dva hlavné nároky, ktoré sa vzťahujú na jazyky s úradným a pracovným statusom:

1. Inštitúciám EÚ je možné zaslať dokument v akomkoľvek z týchto jazykov a tie naň odpovedia v tom istom jazyku.

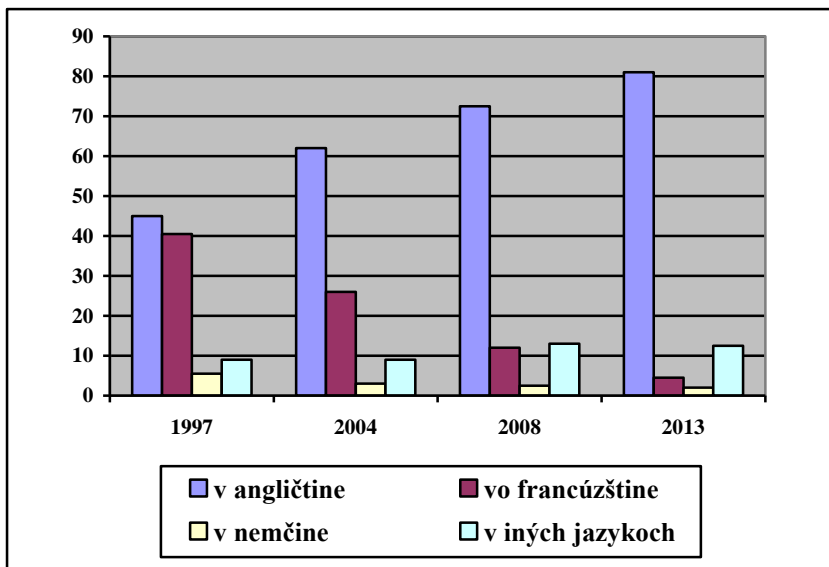
2. Nariadenia a iné legislatívne dokumenty EÚ sa uverejňujú v úradných a pracovných jazykoch, to isté platí napr. o Úradnom vestníku EÚ.

V teoretickej rovine sa takýmto spôsobom každý oficiálny jazyk automaticky stáva aj pracovným jazykom Únie. (V súčasnosti má EÚ 24 oficiálnych a pracovných jazykov.) Pozrime sa však, aká je situácia v používaní jazykov v praxi. Všetky úradné jazyky sú síce rovnoprávne, ale nie sú si celkom rovné, čo sa týka miery ich používania v jednotlivých inštitúciách Únie. Podľa článku 6 vyššie spomenutého Nariadenia Rady č.1 z roku 1958 „Podrobnosti o používaní jazykov môžu orgány spoločenstva ustanoviť svojimi vnútornými predpismi“ (Nariadenie, 1958). A tak sa stalo, že jazyky majú v jednotlivých inštitúciách EÚ rôzne statusy. Inštitúcie EÚ si pre každodenné používanie môžu určiť tzv. pracovné jazyky, keďže sa z časových a finančných dôvodov len málo pracovných dokumentov prekladá do všetkých jazykov.² V roku 1958 to bola francúzština a angličtina. Dnes sú pracovnými jazykmi Európskej komisie vo všeobecnosti na prvom mieste angličtina, potom francúzština a na treťom mieste pribudla nemčina. Európsky parlament využíva oveľa širšiu paletu, ktorá zodpovedá potrebám jeho členov.

Už dlhšiu dobu sa však otvorene hovorí o monopole angličtiny, o jej neotrasiteľnej hegemonii. Ivo Samson, člen Jazykovej skupiny Národného konventu o EÚ, v článku *EÚ: Ako prežiť rôznorodosť v jednote* cituje Gret Hallerovú, švajčiarsku „ombudsmanku“ pre ľudské práva v Bosne a Hercegovine v roku 1999: „*Nikto nevenuje pozornosť tomu, čo hovoríte, ak to nepoviete po anglicky,*

² Každý pracovný deň sa napríklad v Bruseli koná približne 550 pracovných stretnutí, počas ktorých by sa malo tlmočiť z každého jazyka do každého a všetky podkladové materiály by sa mali vyhotoviť vo všetkých jazykových verziách.

pretože angličtina je jazykom moci“ (Hallerová, citované podľa Samson, 2007). Na dokumentáciu tohto javu uvádzame ilustratívnu tabuľku o počte preložených strán v jednotlivých rokoch a o jazykoch, do ktorých sa v GR prekladalo.

Graf 1 Percentuálny podiel dokumentov prekladaných v GR pre preklad (na základe východiskového textu)

Euroskeptici hovoria o nemožnosti, o ilúzii rovnocennosti všetkých jazykov a situáciu 24 oficiálnych jazykov nazývajú ***Eurobabylonom***, či ***EUtópiou***. Kritici jazykovej politiky EÚ dokonca hovoria o zneužívaní jazyka pre politické účely. Ich tvrdenia sa zakladajú na premise, že jazyk je jedným z hlavných znakov národnej identity. Ak je táto premissa pravdivá, predpokladá sa, že osud národa bude taký, ako osud jeho jazyka v nadnárodnom spoločenstve, akým je aj EÚ. Takýmto politickým úvahám sa však na tomto mieste nebudeme bližšie venovať.

2 Charakteristika textov inštitúcií EÚ z hľadiska interlingválneho transferu

Rôznorodé texty produkované inštitúciami EÚ tvoria značne špecifickú kategóriu. Keďže texty EÚ³ je široký pojem (od právnych predpisov, cez politické a administratívne dokumenty, správy rôzneho druhu, až po príručky), vymedzili sme si užšiu skupinu, ktorú sa ďalej pokúsime charakterizovať na jednotlivých jazykových úrovniach. V centre našej pozornosti budú predovšetkým *právne predpisy*, ktoré sa vyznačujú normatívnosťou a všeobecnou záväznosťou. Legislatívne akty majú na slovenských občanov obrovský dosah; priamo (nariadenia) alebo nepriamo (smernice) sa stávajú súčasťou nášho právneho poriadku. Za predmet nášho výskumu sme si zvolili najvyšší právny predpis – *ústavu*, konkrétne *Zmluvu o Ústave pre Európu* (a jej francúzsku jazykovú verziu *traité établissant une Constitution pour l'Europe* a anglickú verziu

³ Na mnohých miestach tejto publikácie sa objaví spojenie *texty EÚ*. Pre potreby našej práce ho budeme používať aj napriek tomu, že tento výraz nie je celkom presný. Úplne súhlasíme s tvrdením E. Wagnerovej, ktorá kritizuje označenia ako „*EU translation*“ a „*translation in the EU*“, keďže EÚ nie je jedna organizácia, ale zoskupenie viacerých štátov a inštitúcií. Podľa Wagnerovej pojmy „*EU translation*“ a „*translation in the EU*“ predstavujú akýkoľvek preklad, ktorý vznikne v ktoromkoľvek členskom štáte EÚ. Ako riešenie navrhuje uprednostniť spojenie „*translation for the EU institutions*“ (Wagnerová, citované podľa Gibová, 2008, 574). Vychádzajúc z názoru Wagnerovej, aj my sa prikláňame k používaniu spojenia *texty inštitúcií EÚ*. Avšak v intenciách našej práce je výraz *texty EÚ* jasný a jednoznačný, rozumieme ním **texty vydávané jednotlivými inštitúciami EÚ**. Čisto z pragmatických dôvodov budeme v monografii používať *texty EÚ*, a analogicky *preklad v EÚ*, bez ďalšieho vysvetľovania. Akonáhle však tieto spojenia spomenieme na inom fóre, najprv bude nepochybne potrebná krátka explanácia a presná definícia.

Treaty establishing a Constitution for Europe), pretože ju považujeme za zaujímavý a jedinečný politicko-jazykový artefakt. (Aj napriek neúspešnému pokusu o jej ratifikáciu.) Odborníci z politológie k nej, najmä k jej obsahu, zaujali rozdielne stanoviská a rozprúdili veľa debát (napr. aj o jej kontroverznosti). Čo sa týka jej jazykovej stránky, tej sa venovalo len málo pozornosti, preto je našim zámerom prispieť svojimi názormi, pozorovaniami a zisteniami do rozšírenia obzorov tejto problematiky. V monografii sa sústredíme na pozorovanie špecifických lingvistických a formálnych črt tohto unikátneho dokumentu v slovenskom, francúzskom a anglickom jazyku; a najmä na pozorovanie a vymedzenie tých znakov, ktoré zohrávajú určitú relevanciu pri preklade.

Základným znakom všetkých legislatívnych textov, ktorý vplýva na ich používanie a postavenie v systéme spisovného jazyka, je ich úzka prepojenosť s právnym systémom krajiny, v ktorej sa používajú. Právny jazyk je neoddeliteľnou súčasťou právneho systému, kultúry a histórie danej krajiny, daného spoločenstva. Pri prekladaní právnych textov neprekladáme len zo zdrojového jazyka do cieľového, ale **z jedného právneho jazyka/ systému do druhého**.⁴

Podľa Mistríka základné vlastnosti, ktoré charakterizujú právne texty sú: písomnosť, monologicnosť, oficiálnosť, široká adresnosť, presnosť, zreteľnosť, pojmovosť, odbornosť (Mistrík, 1997, 427). Medzi ďalšími dôležitými črtami právnych textov a právnych informácií je potrebné spomenúť ich *normatívnosť* a *všeobecnú záväznosť*.

Jednou zo základných a najdôležitejších požiadaviek, kladených na takýto typ odborných textov, je terminologická konzis-

⁴ Tomášek vo svojej monografii *Překlad v právní praxi* používa pre potreby teórie prekladu právnych textov pomenovania *východiskový právní jazyk* a *cieľový právní jazyk* (porov. Tomášek, 1998, 89).

tencia, (pretože nedôslednosť v používaní termínov môže mať priam katastrofálne právne dôsledky v reálnom živote).

Už Horecký akcentoval potrebu venovania zvýšenej pozornosti právnym termínom „lebo v práve bolo vždy treba presnejšie rozlišovať ako v ľudovej reči“ (Horecký, 1956, 22).

Tomášek za obligátne požiadavky kladené na právny jazyk považuje predovšetkým *významovú presnosť, jednoznačnosť, stručnosť, zrozumiteľnosť, ustálenosť, ústrojnosť, a neexpresívnosť*.⁵

Holländer (1995) vyčlenil dve primárne funkcie právneho jazyka, od ktorých sa ďalej odvíjajú jeho esenciálne vlastnosti. Sú nimi:

- *regulatívna funkcia,*
- *informačná funkcia.*

Regulatívna funkcia predstavuje jazykové vyjadrenie mocenskej (právo-normatívnej) regulácie. Z tejto prvej funkcie vyplýva požiadavka *jednoznačnosti a presnosti* právneho jazyka.

Informačná funkcia predstavuje jazykové sprostredkovanie požadovaného či dovoleného správania sa recipientovi právnej normy, tzn. že je spojená s požiadavkou jeho *zrozumiteľnosti*.

Na základe vyššie vytýčených funkcií a vlastností právneho jazyka a ich vzájomných vzťahov, sa Holländer dostáva k formulovaniu **paradoxu právneho jazyka**:

„*Zvyšovanie presnosti, exaktnosti vedie k nezrozumiteľnosti a naopak, zvyšovanie zrozumiteľnosti vedie k znižovaniu presnosti*“ (Holländer, 1995).

⁵ Požiadavka neexpresívnosti sa nevzťahuje na preambuly, ktoré môžu obsahovať, a spravidla aj obsahujú, expresívne slová.

Riešenie tohto paradoxu Holländer vidí v prvom rade vo vyváženosti vzájomného pomeru obidvoch funkcií a vlastností právneho jazyka.

Právne predpisy a ostatné legislatívne texty EÚ si tiež kladú za cieľ spĺňať obidve funkcie právneho jazyka (regulatívnu aj informačnú). Ich implementáciou sa má v textoch dosiahnuť neutralizovaný pragmatizmus. Avšak vzhľadom na povahu týchto textov, na adresáta (občanov hovoriacich 24 rôznymi jazykmi), na rôzny stupeň odlišnosti a podobnosti s národnými právnymi textami, a na ďalšie iné faktory, je proces adekvátnej aplikácie funkcií a vlastností právneho jazyka oveľa zložitejší.

Na formovanie nášho právneho jazyka má v súčasnosti najväčší vplyv nadnárodné, resp. európske právo⁶. Pôsobením jazyka právnych a iných textov EÚ dochádza k zmenám a prípadné odlišnosti budeme sledovať na báze komparácie *Ústavy Slovenskej republiky* a *Zmluvy o Ústave pre Európu* – pre mapovanie zmien a tendencií v slovenskom právnom jazyku, a pre francúzsky jazyk *Constitution de la République française* a *Constitution pour l'Europe*.

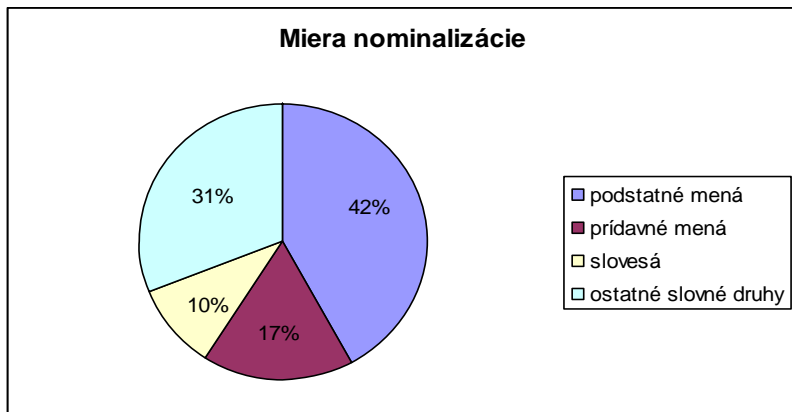
V nasledujúcej časti sa budeme bližšie venovať charakteristickým javom právnych textov EÚ, ktoré načrtne a predstavíme po analýze autentických materiálov v podobe štyroch ústav na vybraných jazykových úrovniach.

⁶ Pojem európske právo je široký, na tomto mieste myslíme výlučne legislatívu Európskej únie.

3 Dištinktívne morfológické znaky

Na úrovni morfológie sa pokúsime o vymedzenie typických javov a o ich kvantifikáciu. V úvode využijeme výsledky nášho výskumu a názorne predstavíme percentuálne **zastúpenie vybraných slovných druhov** v tomto type textu, pričom predpokladáme, že najviac budú zastúpené podstatné mená. V texte sme pozorovali mieru zastúpenia podstatných mien, prídavných mien a sloviess. Pre skúmanie kvantitatívnych parametrov práve týchto slovných druhov sme sa rozhodli nielen z dôvodu, že v texte majú značnú prevahu a že sú hlavnými nositeľmi významu, ale aj preto, že týmto slovným druhom sa budeme bližšie venovať v ďalších podkapitolách výskumnej časti.

Výsledkom prieskumu sú tieto priemerné hodnoty v slovenskom znení euroústavy: z priemerného počtu **312** slov na stranu, **42%** tvorili podstatné mená, **17%** prídavné mená a **10%** slovesá. V grafickom znázornení to vyzerá takto:

Graf 2 Miera nominalizácie

Vo francúzskej verzii euroústavy je zastúpenie skúmaných slovných druhov takmer identické so slovenskou verziou. Pri priemernom počte **425** slov na stranu, **30%** predstavovali podstatné mená, **11%** prídavné mená a **9%** slovesá.

Táto situácia potvrdzuje Masárove všeobecné tvrdenie o pomere podstatných mien a slovíes v odbornom texte: „slovesá sa ako termíny používajú v podstatne menšej miere než substantíva. Štatistický výskum ukázal, že v skúmanom súbore mali jednoznačnú prevahu substantíva (92,38%), slovesá boli zastúpené iba podielom 7,19%“ (Masár, 1991, 93). Výsledky nášho výskumu sú tiež v súlade s výsledkami K. Gibovej (2009, 330), ktorá skúmala percentuálne zastúpenie vybraných slovných druhov v texte z Úradného vestníka Európskej únie č. 1720/2006/ES *Rozhodnutie, ktorým sa ustanovuje akčný program v oblasti celoživotného vzdelávania*. Na základe týchto výsledkov je možné predpokladať podobný stav aj v ostatných právnych textoch EÚ.

Vysokú mieru nominalizácie ilustrujeme nasledovným príkladom:

L'Union oeuvre pour le développement durable de l'Europe fondé sur une croissance économique équilibrée et sur la stabilité des prix, une économie sociale de marché hautement compétitive, qui tend au plein emploi et au progrès social, et un niveau élevé de protection et d'amélioration de la qualité de l'environnement. Elle promeut le progrès scientifique et technique (Art. I-3).

Únia sa usiluje o trvalo udržateľný rozvoj Európy založený na vyváženom hospodárskom raste a cenovej stabilite, o sociálne trhové hospodárstvo s vysokou konkurencieschopnosťou zamerané na dosiahnutie plnej zamestnanosti a sociálneho pokroku, ako aj o vysokú úroveň ochrany životného prostredia a zlepšenie jeho kvality. Podporuje vedecký a technický pokrok (Čl. I-3).

Podľa kvantitatívnej prevahy daných slovných druhov Mistrík delí texty na verbálne a nominálne, sloveso chápe ako protipól mena (Mistrík, 1985, 56). Pričom nominalizáciou sa dosahuje najmä kondenzovanosť textov. Podľa Ďuricovej (2003, 9) podstatné mená slúžia na ekonomické a zároveň presné vyjadrovanie. Nominalizačná transformácia sa v právnom jazyku využíva pomerne často, substantíva nahrádzajú aj určité syntaktické konštrukcie. Ďuricová ďalej poukazuje na častú nominalizáciu v názvoch paragrafov.

Z kategórie podstatných mien môžeme vyčleniť samostatnú podskupinu *slovesné podstatné mená*, ktoré sú konštantou všetkých právnych predpisoch EÚ a vo veľkej miere prispievajú k vysokému stupňu nominalizácie týchto dokumentov. Hoci nominálne vyjadrovanie je typické pre odbornú komunikáciu, takmer totožná miera nominalizácie vo francúzskej i slovenskej verzii môže dokazovať, že slovenský text je prekladom, ktorý kopíruje jazykové prostriedky východiskového jazyka (najčastejšie anglického), a nie originálom ako sa o jednotlivých jazykových verziách v EÚ hovorí. Očakávalo by sa, že slovenčina ako syntetický jazyk bude mať nižšiu mieru nominalizácie ako francúzština, či angličtina, ktoré sú jazykmi analytickými a nominalizácia je pre ne prirodzenejšia. Prekladateľ však často siaha po napodobňovaní originálu aj tam, kde sa v slovenčine ponúka lepšie riešenie:

Príklad 1:

Podľa zásady prenesenia právomocí koná Únia v medziach právomocí, ktoré na ňu preniesli členské štáty v ústave *na dosiahnutie cieľov vymedzených v ústave*. Právomoci, ktoré na Úniu neboli v ústave prenesené, zostávajú právomocami členských štátov (Čl. I-11).

En vertu du principe d'attribution, l'Union agit dans les limites des compétences que les États membres lui ont attribuées dans la Constitution pour atteindre les objectifs qu'elle établit. Toute

compétence non attribuée à l'Union dans la Constitution appartient aux États membres (Art. I-11).

Navrhujeme riešenie:

Podľa zásady prenesenia právomocí koná Únia v medziach právomocí, ktoré na ňu v ústave preniesli členské štáty, aby dosiahla ciele vymedzené v ústave. Právomoci, ktoré na Úniu neboli v ústave prenesené, zostávajú právomocami členských štátov.

Príklad 2:

Únia prijíma opatrenia na zabezpečenie koordinácie politik zamestnanosti členských štátov, najmä vydávaním usmernení pre tieto politiky (Čl. I-15).

L'Union prend des mesures pour assurer la coordination des politiques de l'emploi des États membres, notamment en définissant les lignes directrices de ces politiques (Art. I-15).

Pre zníženie nominálnosti tejto vety navrhujeme riešenie:

Únia prijíma opatrenia, aby zabezpečila koordináciu politik zamestnanosti členských štátov, najmä vydávaním usmernení pre tieto politiky.

Z verbálnych substantív sa v slovenčine často vyskytujú názvy označujúce proces alebo názvy vecí vzniknutých ako výsledok nejakého procesu: *zohľadnenie, zabezpečenie, založenie, zachovávanie, zveľad'ovanie, rešpektovanie, dodržiavanie, vykonávanie, plnenie, prístupenie, fungovanie, zastúpenie, uplatňovanie, zhromaždenie, vymenovanie, odôvodnenie, atď.*

Vo francúzskej verzii je situácia obdobná: *l'établissement, l'accomplissement, le lancement, le fondement, le fonctionnement, l'exécution, l'approbation, l'admission, la suspension, la constatation, la publication, etc.*

V texte nachádzame aj také slovesné podstatné mená, ktoré majú hodnotu termínu: *ustanovenie, opatrenie, nariadenie, usmernenie, oznámenie, odporúčanie, atď.*

Verbálne substantíva predstavujú konkurujúce názvy pre deverbatíva ako *rešpekt, výkon, prístup, oznam, dôvod, atď.*

<i>Slovesné podstatné meno</i>	<i>Deverbatívum</i>
rešpektovanie	rešpekt
vykonávanie	výkon
prístupenie	prístup
oznámenie	oznam
odôvodnenie	dôvod

Tab. 1 Konkurencia slovesných podstatných mien a deverbatív

Nominalizácia sa považuje za štylistický marker odborného štýlu a v skúmanom type textu je často na úkor efektívnej a zrozumiteľnej komunikácie. Nevýhodou slovesných podstatných mien ďalej je, že celkom nespĺňajú požiadavku derivatívnosti, pretože od mnohých z nich sa nedajú tvoriť vhodné adjektíva.

V paradigme substantíva môžeme tiež sledovať časté používanie a dominantné postavenie *atributívneho genitívu*. Zaradenie medzi právne texty a vysoká miera nominalizácie sú faktory, ktoré priamo ovplyvňujú výskyt atributívneho genitívu. Spomenutý jav môžeme demonštrovať najmä na názvoch jednotlivých hláv, či článkov.

V prvej, nosnej, časti ústavy nenachádzame ani v jednom názve hlavy, článku žiadne sloveso.

Hlava V Vykonávanie právomocí Únie

Článok I-2 Hodnoty Únie

Článok I-13 Oblasti výlučnej právomoci

Článok I-15 Koordinácia hospodárskej politiky a politiky zamestnanosti

Článok I-18 Doložka flexibility

Článok I-47 Zásada participatívnej demokracie

Článok I-50 Transparentnosť práce inštitúcií, orgánov, úradov a agentúr Únie

Článok I-59 Pozastavenie výkonu určitých práv vyplývajúcich z členstva v Únii

V druhej časti ústavy, ktorú tvorí Charta základných práv Únie (La Charte des droits fondamentaux de l'Union) sme tiež mapovali výskyt slovies v názvoch jednotlivých hláv a článkov. Na rozdiel od prvej časti, v ktorej slovesá nefigurovali vôbec, v druhej časti môžeme potvrdiť ich prítomnosť, hoci je veľmi zriedkavá.

Príklady zo slovenskej verzie:

Článok II-69 Právo uzavrieť manželstvo a právo založiť rodinu

Článok II-99 Právo voliť a byť volený vo voľbách do Európskeho parlamentu

Článok II-100 Právo voliť a byť volený vo voľbách do orgánov územnej samosprávy

Článok II-110 Právo nebyť stíhaný alebo potrestaný v trestnom konaní dvakrát za ten istý trestný čin

Príklady z francúzskej verzie:

Article II-69 Droit de se marier et droit de fonder une famille

Article II-110 Droit à ne pas être jugé ou puni pénalement deux fois pour une même infraction

Article II-75 Liberté professionnelle et droit de travailler

Article II-107 Droit à un recours effectif et à accéder à un tribunal impartial

V kategórii substantíva sa počas analýzy chceme pozastaviť pri **používaní jednotného a množného čísla** v preklade. Vplyvom a najmä kopírovaním originálu sa do cieľového jazyka prenáša kategória čísla a nastávajú situácie, keď v slovenskom texte nachádzame nevhodné používanie plurálu podstatných mien. Ide o často kritizované výrazy ako:

politiky – *politiques, polices*
iniciatívy – *initiatives, initiatives*⁷

Okrem týchto výrazov uvádzame aj ďalšie príklady vyexcerpované z textu:

Príklad 1:

Únia zachováva a podporuje svoje hodnoty a záujmy vo **vzt'ahoch** so svetom.

Dans ses **relations** avec le reste du monde, l'Union affirme et promeut ses valeurs et ses intérêts.

In its **relations** with the wider world, the Union shall uphold and promote its values and interests.

Ako adekvátnejší preklad navrhujeme zmeniť plurál na singulár:

Únia zachováva a podporuje svoje hodnoty a záujmy vo **vzt'ahu** so svetom.

Príklad 2:

Európsky parlament spoločne s Radou vykonáva **legislatívne a rozpočtové funkcie**.

⁷ Výraz *iniciatívy* bol používaný v starších prekladoch, v Zmluve o ústave pre Európu, a v novších dokumentoch, je nahradený výrazom *podnety*.

Le Parlement européen exerce, conjointement avec le Conseil, *les fonctions législative et budgétaire*.

The European Parliament shall, jointly with the Council, exercise *legislative and budgetary functions*.

Keby bola východiskovým jazykom francúzština, prekladateľ by zrejme preložil vetu týmto spôsobom:

Európsky parlament spoločne s Radou vykonáva *legislatívnu a rozpočtovú funkciu*.

V texte sa objavili aj prípady, kedy bol plurál vo francúzskom texte nahradený singulárom v slovenskom texte. Ide napríklad o dvojice slov: *les discriminations* (diskriminácia), *les capitaux* (kapitál), *des acquisitions* (nadobúdanie), *les coopérations renforcées* (posilnená spolupráca).

Príklad 3:

Oblasti podpornej, koordinačnej alebo doplnkovej *činnosti*

Les domaines des *actions* d'appui, de coordination ou de complément

Príklad 4 :

Il est institué une Agence dans le domaine du développement des capacités de défense, de la recherche, *des acquisitions* et de l'armement (l'Agence européenne de défense).

Zriaďuje sa Agentúra pre oblasť rozvoja obranných spôsobilostí, výskumu, *nadobúdaní* a vyzbrojovania (Európska obranná agentúra).

V anglickom jazyku však taktiež nachádzame singulár:

Areas of supporting, coordinating or complementary *action*

Opačným prípadom sú javy, kedy je jednotné číslo vo francúzskom jazyku nahradené množným v slovenskom jazyku.

Príklad 5:

Právomoci, ktoré na Úniu neboli v ústave prenesené, zostávajú právomocami členských štátov.

Toute compétence non attribuée à l'Union dans la Constitution appartient aux États membres.

Podobne ako v predchádzajúcom prípade, aj tu v anglickom (východiskovom) jazyku nachádzame množné číslo:

Competences not conferred upon the Union in the Constitution remain with the Member States.

Pri skúmaní gramatických kategórií substantíva nemožno opomenúť špecifickú skupinu substantív, ktorá je charakteristická pre právny jazyk. Ide o podstatné mená, ktoré sa používajú *výlučne v mužskom rode*, avšak osobami označenými takýmito substantívami môžu byť ako muži, tak aj ženy: *predseda (le président)*, *minister (le ministre)*, *zástupca (le représentant)*, *ombudsman (le médiateur)*, *splnomocnenec (le mandataire du Conseil)*.

Jedným z dištinkívnych znakov Zmluvy o Ústave pre Európu, ktorým sa odlišuje od ústav jednotlivých členských štátov, je absencia archaizmov, archaických foriem a zvrátov.

Avšak ani z textov EÚ sa nepodarila odstrániť črta, ktorú M. Simonová a G. Funk-Bakerová opisujú ako „*die Rechtssprache ist männlich*“ (M. Simonová a G. Funk-Bakerová, citované

podľa Ďuricová, 2003, 19). Použitie dvojitého rodu by v niektorých prípadoch pôsobilo zmätočne a skomplikovalo by pochopenie už aj tak zložitých formulácií.

Okrem nominalizácie je pre morfológickú rovinu charakteristická **derivácia**. V slovenčite súvisí najmä so schopnosťou nášho jazyka využívať všetky odvodzovacie možnosti v plnej miere. Výhodou tvorenia slov odvodzovaním je, že sa ním najlepšie dosahuje snaha o čo najjasnejšiu motiváciu významu slova. „Odborné termíny využívajú predovšetkým spisovné slovtvorné prípony, a i keď ich v určitom smere využívajú pre odborné ciele, nikdy nemajú príchut' hovorovosti alebo expresívnosti“ (Horecký, 1956, 129).

V slovenskej terminológii Európskej únie sme mapovali výskyt cudzojazyčných predpôn a prípon.

Cudzojazyčná predpona **trans-** sa javí ako pomerne produktívna. Pomocou nej sú odvodené slová ako *transparentný* (*transparent*), *transeurópske siete* (*les réseaux transeuropéens*), *transparentnosť* (*la transparence*), *transpozícia* (*la transposition*), *transponovaný* (*transposé*).

Vo francúzskom texte nachádzame oveľa viac takýchto slov: *les conditions de transaction* (*obchodné podmienky*), *transmettre des informations* (*postúpiť informácie*), *transmettre un rapport* (*postúpiť správu*), *les disposition transitoires* (*prechodné ustanovenia*), *les zones où s'opère une transition industrielle* (*regióny zasiahnuté zmenami v priemysle*), *transfrontalier* (*cezhraničný*), *les produits de première transformation* (*produkty prvotného spracovania*), *transporteur* (*dopravca*), *la transmission* (*prenos*), *transférer* (*previesť*), *les mesures transitoires* (*prechodné opatrenia*).

Ďalšou cudzou predponou, či skôr prefixoidom, je **auto-**: v slovách ako *autonómny*, *automaticky* a vo francúzskom slove *une autorité: des autorités diplomatiques et consulaires* (*diplomatické a konzulárne orgány*), *les autorités compétentes des États membres* (*príslušné orgány členských štátov*), *autorités politiques*

(*politickí predstavitelia*), *les autorités indépendantes* (nezávislé orgány), *les autorités publiques* (orgány verejnej moci) a pod.

Medzi ďalšie predpony typické pre slovenskú terminológiu EÚ patria: **cez-** *cezhraničný* (*transfrontalier*), **proti-** *protiprávny* (*illégal*).

Z prípon sme zo slovenského textu vybrali cudzí sufix **-zmus**, v slovách ako *plurilingvizmus*, *federalizmus*, *terorizmus*, a pod.

V analyzovanom texte sa vyskytla aj *koexistencia domácej a cudzej predpony*. Ako príklad si môžeme uviesť predpony **nad-** a **supra-**, pomocou ktorých sú vytvorené synonymá **nadnárodný** a **supranacionálny**, **auto-** a **samo-** *autonómny* a *samostatný* alebo **pluri-** a **viac-** *plurilingvizmus* a *viacjazyčnosť*. Koexistencia domácich a cudzích synonym prispieva k rozkolísanosti terminológie, pretože používanie cudzojazyčných pendantov v tomto prípade nesúvisí so zmenou jazykového registra, či štýlu.

Slovná zásoba súvisiaca s Úniou často pre svoje potreby tvorí *odvodené slová pomocou prefixoidu euro-*: *euroglot*, *europaňazhenka*, *euromýty*, *eurolegislatíva*, *euorealista*, *eurotarify*, *euro-slovenčina*, *europoslanec*, *eurokomisár*, *euoregión*, *europas*, *Euro-pol*, *Eurojust*, *Eurosystém*, *Euroskupina* a mnoho iných. V súčasnej dobe si už len ťažko predstavíme vec, ktorá by nemohla byť „euro-“.

V paradigme **verba** sme (s)pozorovali tieto tri javy:

1. frekventované používanie určitých temporálnych foriem:

V oboch jazykoch, slovenskom aj francúzskom, má jednoznačnú prevahu prítomný čas. Ústava, či iný právny predpis, je osobitným typom textu, ktorý pre splnenie komunikačnej, informatívnej a regulatívnej funkcie, najčastejšie využíva indikatív prítomného času. Vo francúzskom texte sme ďalej našli príklady aj na *subjonctif*, ktorý sa však v texte vyskytoval zriedkavo. V slovenčine nejestvuje táto špecifická forma jazykového systému. Na úrovni saussurovského *langue* môžeme teda konštatovať

neekvivalenciu gramatických časov. V týchto príkladoch sa konjunktív do slovenčiny prekladá vedľajšou vetou účelovou, nie je to však pravidlom a v takomto prípade hovoríme skôr o tendenciách ako o konštantách v preklade.

Príklad 1:

Les États membres assurent, par la convergence de leurs actions, que l'Union *puisse* faire valoir ses intérêts et ses valeurs sur la scène internationale (Art. I-40).

Členské štáty zabezpečujú prostredníctvom zblížovania svojich činností, aby bola Únia schopná presadzovať svoje záujmy a hodnoty na medzinárodnej scéne (Čl. I-40).

Príklad 2:

Les États membres et l'Union coopèrent pour que les crédits inscrits au budget *soient* utilisés conformément à ce principe (Art. I-53).

(Členské štáty spolupracujú s Úniou s cieľom zabezpečiť, aby sa prostriedky zahrnuté do rozpočtu použili v súlade s touto zásadou (Čl. I-53).

2. **Participiá** sú konštantnou a charakteristickou črtou právnych textov, excerptovaním a analyzovaním nachádzame prídastia vo funkcii predložky (tie podrobnejšie rozoberáme v nasledujúcej časti o druhotných predložkách), prídastia vo funkcii prechodníka a tiež prídastia ako slovesné prídavné mená (*précédent, adhérent, a iné*).

Prechodník sa často objavuje nielen v preambule: *čerpajúc, veriac, vyjadrujúc*, ale aj v ďalších častiach textu: *zostávajúc, dodržiavajúc, zohľadňujúc, en utilisant, en favorisant, en appliquant, en statuant*, atď.

Príklady z preambuly Zmluvy o ústave pre Európu:

ČERPAJÚC inšpiráciu z kultúrneho, náboženského a humanistického dedičstva Európy, z ktorého sa vyvinuli univerzálne hodnoty nezrušiteľných a nescudziteľných práv ľudskej bytosti, slobody, demokracie, rovnosti a právneho štátu,

VERIAC, že úmyslom Európy, znovu zjednotenej po trpkých skúsenostiach, je pokračovať cestou civilizácie, pokroku a prosperity, pre dobro všetkých jej obyvateľov,

VYJADRUJÚC vďaka členom Európskeho konventu za prípravu návrhu tejto ústavy v mene občanov a štátov Európy, ...

S'INSPIRANT des héritages culturels, religieux et humanistes de l'Europe, à partir desquels se sont développées les valeurs universelles que constituent les droits inviolables et inaliénables de la personne humaine, ainsi que la liberté, la démocratie, l'égalité et l'État de droit;

CONVAINCUS que l'Europe, désormais réunie au terme d'expériences douloureuses, entend avancer sur la voie de la civilisation, du progrès et de la prospérité, pour le bien de tous ses habitants,

RECONNAISSANTS aux membres de la Convention européenne d'avoir élaboré le projet de cette Constitution au nom des citoyens et des États d'Europe, ...

Použitie prechodníka v preambule Zmluvy o Ústave pre Európu nadväzuje na dlhú tradíciu slovenských právnych textov, avšak na iných miestach ide o kopírovanie originálu a prechodník na týchto miestach by sa v slovenskom texte dal nahradiť prirodzenejšími formami.

Príklad 1:

Európska rada prijme jednomyseľne na základe podnetu Európskeho parlamentu a s jeho súhlasom európske rozhodnutie, ktorým sa ustanoví zloženie Európskeho parlamentu, *dodržiavajúc zásady uvedené v prvom pododseku (Čl. I-20).*

The European Council shall adopt by unanimity, on the initiative of the composition of the European Parliament, *respecting the principles referred to in the first subparagraph (Art. I-20).*

Podľa francúzskeho príkladu by slovenský preklad mohol znieť:

Európska rada prijme jednomyseľne na základe podnetu Európskeho parlamentu a s jeho súhlasom európske rozhodnutie, ktorým sa ustanoví zloženie Európskeho parlamentu, *v súlade so zásadami uvedenými v prvom pododseku.*

Le Conseil européen adopte à l'unanimité, sur initiative du Parlement européen et avec son approbation, une décision européenne fixant la composition du Parlement européen, dans le respect des principes visés au premier alinéa (Art. I-20).

Príklad 2 :

Zohľadňujúc voľby do Európskeho parlamentu a po príslušných konzultáciách, navrhne Európska rada kvalifikovanou väčšinou Európskemu parlamentu kandidáta na funkciu predsedu Komisie (Čl. I-27).

En tenant compte des élections au Parlement européen, et après avoir procédé aux consultations appropriées, le Conseil européen, statuant à la majorité qualifiée, propose au Parlement européen un candidat à la fonction de président de la Commission (Art. I-27).

Navrhujeme v preklade nahradiť prechodník *zohľadňujúc* slovami *na základe*:

Na základe výsledkov volieb do Európskeho parlamentu a po príslušných konzultáciách, navrhne Európska rada kvalifikovanou väčšinou Európskemu parlamentu kandidáta na funkciu predsedu Komisie.

3. Podobne ako Ďuricová (2003, 7), aj my sme v paradigme verba pozorovali uprednostňovanie 3. osoby a vyhýbanie sa 1. osobe singuláru s cieľom dosiahnuť objektivitu a všeobecnú platnosť odborných výpovedí.

Veľmi častým javom v tomto type textu sú **druhotné predložky**. Ich bohatá frekvencia súvisí so schematickosťou a stereotypnosťou administratívnych a politicko-právnych prejavov.

Príklady druhotných predložiek pozorovaných v slovenskom texte: *v súlade s, v rámci, vrátane, navonok, v snahe, na tento účel, v dôsledku toho, za účasť*.

Druhotné predložky vo francúzštine Taraba (2008, 186) delí na:

a) prítomné a minulé príčastia (ich predložkovú funkciu signalizuje neprítomnosť gramatickej zhody s nadradeným podstatným menom):

visant:

L'Union coordonne les politiques des États membres visant à atteindre ces objectifs et exerce sur le mode communautaire les compétences qu'ils lui attribuent.

Únia koordinuje politiky, ktorými sa členské štáty snažia tieto ciele dosiahnuť, a vykonáva komunitárnym spôsobom právomoci, ktoré na ňu členské štáty preniesli.

O.i. na tomto príklade môžeme demonštrovať, že zdrojovým dokumentom pre slovenský preklad bol s najväčšou pravdepodobnosťou anglický text Zmluvy o Ústave pre Európu:

The Union shall coordinate the policies by which the Member States aim to achieve these objectives, and shall exercise on a Community basis the competences they confer on it.

découlant:

... l'Union et les États membres se respectent et s'assistent mutuellement dans l'accomplissement des missions découlant de la Constitution.

... sa Únia a členské štáty vzájomne rešpektujú a vzájomne si pomáhajú pri vykonávaní úloh, ktoré vyplývajú z ústavy.

Les États membres prennent toute mesure générale ou particulière propre à assurer l'exécution des obligations découlant de la Constitution ou résultant des actes des institutions de l'Union.

Členské štáty prijímajú všetky opatrenia všeobecnej alebo osobitnej povahy, aby zabezpečili plnenie záväzkov vyplývajúcich z ústavy alebo z aktov inštitúcií Únie.

ayant:

Toute personne ayant la nationalité d'un État membre ...

Každá osoba, ktorá má štátnu príslušnosť niektorého členského štátu ...

fixant:

... une décision européenne fixant la composition du Parlement européen ...

... európske rozhodnutie, ktorým sa ustanoví zloženie Európskeho parlamentu ...

présentant:

l'identification des questions présentant un intérêt général

identifikovanie otázok všeobecného záujmu

Les États membres se concertent au sein du Conseil européen et du Conseil sur toute question de politique étrangère et de sécurité présentant un intérêt général en vue de définir une approche commune.

Členské štáty v rámci Európskej rady a Rady sa navzájom poradia o každej otázke zahraničnej a bezpečnostnej politiky, ktorá je vo všeobecnom záujme, s cieľom určiť spoločný postup.

autorisant:

Le Conseil européen peut, à l'unanimité, adopter une décision européenne autorisant le Conseil à statuer à la majorité qualifiée ...

Európska rada môže jednomyselne prijať európske rozhodnutie, ktoré umožní Rade uznášať sa kvalifikovanou väčšinou ...

constatant:

Le Conseil, sur initiative motivée d'un tiers des États membres, sur initiative motivée du Parlement européen ou sur proposition de la Commission, peut adopter une décision européenne constatant qu'...

Na základe odôvodneného podnetu jednej tretiny členských štátov, odôvodneného podnetu Európskeho parlamentu alebo na návrh Komisie môže Rada prijať európske rozhodnutie, ktorým sa uznesie, že ...

b) príslovky: conformément à (v súlade s)

Conformément auxdits articles, les États membres dont la monnaie n'est pas l'euro, ainsi que leurs banques centrales, conservent leurs compétences dans le domaine monétaire. (Art. I-30)

Le budget est exécuté conformément au principe de la bonne gestion financière. Les États membres et l'Union coopèrent pour que les crédits inscrits au budget soient utilisés conformément à ce principe. (Art. I-53)

c) podstatné mená: uvádzame francúzske príklady vyexcerpované z analyzovaného textu, pričom ku každému citujeme slovenský ekvivalent, tak ako sa najčastejšie prekladá v právnych textoch a tak, ako bol preložený v predmetnej ústave; podotýkame, že jednotlivé spojenia ponúkajú viacero možností na preklad, závisí od kontextu, v ktorom sú použité: *en raison de* (na základe), *en vertu de* (podľa), *dans la mesure où* (v takom rozsahu a vtedy), *à l'exclusion de* (s výnimkou), *en matière de* (pokiaľ ide o), *à cette fin* (na tento účel), *dans le cadre de* (v rámci), *à cet effet* (na tento účel), *à moins que* (pokiaľ), *en vue de* (s cieľom), *au titre de* (pod-

l'a), à la suite de (v nadväznosti na), v súlade s (dans le respect de) a pod.

V opozícii originál – translát sa ďalej často vyskytovali **slovnodruhové zmeny**. Tieto však súviseli s rôznymi povahami cieľového a východiskového jazyka a nijakým spôsobom neznižovali zrozumiteľnosť dokumentov.

Podobne sa správali aj zmeny v rode podstatných mien: *la paix – mier, une croissance économique – hospodársky rast, la cour – súd*.

Posledným slovným druhom, ktorý sme skúmali sú **prídavné mená**. „Prídavné mená sa v terminológii v absolútnej väčšine uplatňujú ako atribúty. Spravidla nestoja samostatne, ale v tesnej blízkosti substantíva, s ktorým tvoria terminologickú jednotku. Vlastnú pomenováciu schopnosť a samostatné postavenie majú len substantivizované adjektíva alebo prídavia“ (Masár, 1991, 91).

Slovesné adjektíva (les adjectifs verbals) a adjektivizované trpné prídavia sme už spomínali v časti o participiách, v nasledujúcich riadkoch sa teda pozrieme na príklady substantivizovaných adjektív. Zo skúmaného materiálu sme vyexcerpovali slovo *uvedené*, ktoré podľa nás spadá do kategórie substantivizovaných adjektív.

Uvedené sa netýka európskych zákonov a európskych rámcových zákonov.

Les lois et lois-cadres européennes sont exclues.

Prídavným menám sa budeme ďalej venovať v častiach zameraných na viacslovné pomenovania so zhodným a nezhdným prívlastkom.

4 Lexika v odbornom kontexte

Lexika odborného štýlu obsahuje slová zo slovnej zásoby bežného spisovného jazyka, ktoré si zachovávajú svoj pôvodný význam (napr. spojky a zámená). U niektorých slov dochádza k spresneniu ich významu, častejšie sa však stretávame so slovami všeobecnej slovnej zásoby, ktoré sú známe, ale sú im priradené nové, neznáme významy, pretože význam termínu je v odbornom kontexte iný ako vo všeobecnej slovnej zásobe, tzn. že často dochádza k terminologizácii slovnej zásoby.

Medzi najtypickejšie lexikálne znaky prevládajúce v právnych textoch EÚ, ktoré budú tvoriť jadro nášho výskumu, patria hlavne:

- a) *kompozitá,*
- b) *viacslovné pomenovania so zhodným a nezhdným prívlastkom,*
- c) *ustálené verbo-nominálne spojenia,*
- d) *neologizmy,*
- e) *prevzaté slová,*
- f) *nocionálne slová,*
- g) *xenoterminy,*
- h) *skratky a skratkové slová,*
- i) *anglicizmy a prevzaté slová,*
- j) *profesionalizmy a slangové pomenovania,*
- k) *archaizmy.*

Okrem toho musíme spomenúť, že pre tieto texty je charakteristický vysoký výskyt faktografických prvkov, ako sú čísla, vlastné mená, značky a iné exaktné údaje.

Medzi javy, ktoré sme na tejto úrovni skúmali patria najmä:

- a) *polysémia, homonymia a zradné slová,*
- b) *synonymia.*

4. 1 Kompozícia – tvorenie slov skladaním

Masár tvrdí, že „v porovnaní s termínmi utvorenými odvodzovaním je počet termínov utvorených skladaním dvoch, niekedy aj viac fundujúcich slov podstatne menší. V štatisticky skúmanom súbore jednoslovných technických termínov tvorili zložené substantíva len 3,72%“ (Masár, 1991, 95). V analyzovaných textoch EÚ sa kompozícia javí ako relatívne produktívny slovotvorný typ, ktorým sa utvára terminológia.

Zo slovotvorných typov medzi termínmi tvorenými skladaním prevládajú nasledujúce kombinácie:

1. substantívum + substantívum

právomoc: termín vznikol zložením dvoch fundujúcich slov, ktoré si zachovali svoju pôvodnú podobu, spojenie slov je celkom mechanické,

flexiistota: je ďalšia kopolatívna rekčná zloženina, ktorá vznikla spojením slov flexibilita a istota. Oficiálna webová stránka EÚ ponúka takúto definíciu flexiistoty: „*Označuje model sociálneho štátu s aktívnou politikou trhu práce. Model predstavuje kombináciu jednoduchého prijímania a prepúšťania zamestnancov (flexibilita pre zamestnávateľov) a rozsiahlych výhod pre nezamestnaných (istota pre zamestnancov). Po prvýkrát sa uplatnil v Dánsku v deväťdesiatych rokoch*“ (Glossary, 2010). Pri tomto termíne a jeho definícii chceme vysloviť úplný súhlas s Petrou Jesenskou (2007, 65), podľa ktorej je flexiistota jedným z výrazov, ktorým sa len zastiera skutočná denotácia slov. Tento pojem Jesenská

označuje ako oxymoron, pretože flexibilita a istota pracovných miest sú dve rozdielne veci, ktoré sa nedajú súčasne garantovať a zabezpečiť. Nikto predsa nemôže zabezpečiť pracovné miesta a zároveň ponúknuť flexibilný pracovný trh. Takéto zavádzanie zavádzajúcich pojmov môžeme nazvať funkčne motivovanou jazykovou zmenou. Na základe tohto a iných príkladov Európsku úniu vnímame ako miesto, na ktorom sa známe slová s jasným významom stávajú nezrozumiteľnými.

2. príslovka + substantívum

spolu- *spolurozhodovací postup* (fr: *la procédure de codécision*, en: *codecision procedure*), *spolupráca* (*la coopération*), *spolurozhodovanie* (*la codécision*), *spolupáchateľ* (*le complice*). Slovenskému výrazu *spolu-* vo francúzštine najčastejšie zodpovedá predpona *co-*.

viac- *viacjazyčnosť* (*multilinguisme*), *viacročný* (*pluriannuel*).

3. číslovka + substantívum

Pomerne veľký počet zloženín patrí k tomuto slovtvornému typu: *jednomyseľné hlasovanie*, *jednomyseľnosť* (*l'unanimité*)

Do zloženín tohto druhu vstupujú aj neurčité číslovky *mnoho*, *málo*, *viac*. Spojenie fundujúcich slov je tu celkom mechanické.

mnoho- *mnohonárodné sily* (*des forces multinationales*), *mnohostranný dohľad* (*une surveillance multilatérale*)

4. sloveso + substantívum

V slovenskej terminológii je pomerne veľa zloženín, v ktorých sa ako fundujúce slovo vydeľuje sloveso, presnejšie od neho odvodená morféma: *splnomocnenec Rady*, *zákonodarný*

5. zámeno + substantívum

Napokon sa pri tvorení terminologických zloženín uplatňuje slovotvorný typ zámeno + substantívum. Ako prvá časť kompozít sa vyskytujú zámena *sám*, morféma *vše-*, *svoj*: *samospráva* (*l'autonomie*), *samostatný* (*autonome*), *svojevolný* (*arbitraire*)

Podľa Kocourka „... francúzština má napr. vyše 130 takých prvkov, ktoré stoja v prvej časti termínu, a vyše 190 takých, ktoré stoja v druhej časti ...“ (Kocourek, cit. podľa Masár, 1991, 98).

Zaujímavosťou zložených terminologických jednotiek slovnej zásoby EÚ je, že sa v prevažnej väčšine prípadov píše spolu ako jedno slovo, písanie pomlčky, ktorá v zložených názvoch vyjadruje rovnocennosť, je zriedkavé. V texte nachádzame len príklady francúzskych slov: *le vice-chancelier*, *la loi-cadre*, *le bien-être*, *le vice-président*.

Stotožňujeme sa s názorom Masára, že zloženiny „v porovnaní s odvodeninami, ale najmä s viacslovnými termínmi majú niektoré prednosti. Umožňujú presnejšie vyjadriť zvolenú výpoveď z logického spektra pojmu ako odvodeniny a na rozdiel od viacslovných termínov majú vlastnosť derivatívnosti. Vo všeobecnosti možno povedať, že zloženiny sú terminogénne“ (Masár, 1991, 100).

4. 2 Viacslovné pomenovania so zhodným prívlastkom

Viacslovné termíny, alebo aj združené pomenovania, Masár definuje ako „jednovýznamové pomenovacie jednotky vzniknuté spojením slov podľa syntaktických pravidiel konkrétneho jazyka“ (Masár, 1991, 100). Počet prvkov vo viacslovných spojeniach nie je limitovaný. Tomášek zisťuje, že v právnej terminológii majú

jednoznačnú prevahu dvoj a viacslovné termíny nad jednoslovnými (Tomášek, 1998, 107).

Horecký o viacslovných pomenovaniach hovorí, že „podstatou združených pomenovaní je determinatívne spojenie dvoch slov, pričom v pomenovaniach so zhodným prívlastkom sa určovaný člen vyjadruje podstatným menom, určujúcim členom býva spravidla prídavné meno. Treba hneď na začiatku zdôrazniť, že pri združenom pomenovaní ide o jednotku pomenovaciú, teda takú, ktorá je ustálená a vyskytuje sa aj mimo vetného kontextu, nie o jednotku gramatickú. Tým sa práve združené pomenovanie líši od determinatívnej syntagmy“ (Horecký, 1956, 107).

Okrem základného typu – spojenia podstatného mena s prídavným menom (typ A + S) existuje aj **spojenie dvoch podstatných mien** (typ S + S), z ktorých jedno je určovaným prvkom a druhé určujúcim. V takomto type stojí určovaný prvok spravidla na prvom mieste a určujúci člen je na druhom: napríklad spojenie *doložka rendez-vous*.

V takomto type determinatívnych syntagiem sa ako určujúce členy zriedkakedy vyskytujú **zámená, či číslovky**. Z čísloviek sú najviac zastúpené predovšetkým radové, avšak obvykle nebývajú zastúpené všetky členy daného radu: napr. spojenie ***tretia krajina***, ktoré je viacslovným terminologickým pomenovaním, pričom termíny *prvá* a *druhá krajina* neexistujú. Pripomíname, že si netreba mýliť *tretiu krajinu* (*un pays tiers*) s *krajinou tretieho sveta* (*un pays du tiers-monde*). Podobným spôsobom vznikli viacslovné pomenovania ako napríklad *tretia strana* (*la tierce partie*), *tretí štát* (*un État tiers*), *tretia osoba* (*une tierce personne*), *tretí subjekt* (*une instance tierce*), *prvé, druhé a tretie čítanie* (*première, deuxième, troisième lecture*), *štyri slobody* (*les quatre libertés*).

Dominantnou skupinou sú viacslovné pomenovania, ktorých určujúcim členom sú hodnotiace, akostné neodvodené **prídavné**

mená: *vysoký predstaviteľ (le Haut représentant), Biele knihy (Livres blancs).*

Oveľa zriedkavejšie sa adjektíva vo viacslovných spojeniach vyskytujú v treťom stupni: *najvyšší súd.*

Veľmi často sa v terminológiách všetkých odborov používajú ako zhodné prívlastky už spomínané adjektívizované **príčastia**, a to vcelku v dvoch významoch podľa Horeckého. Vo význame 1) „zasiahnutý dejom, ktorý sa vyjadruje príslušným slovesom“ sú utvorené od predmetových, v prevažnej väčšine dokonavých slovies, kým vo význame 2) „podrobený deju, ktorý sa vyjadruje príslušným slovesom“ sú utvorené od nedokonavých slovies“ (Horecký, 1956, 121), napr.: *posilnená spolupráca (les coopérations renforcées), pristupujúca krajina (le pays adhérent).*

Samostatnou kategóriou je atribút **európsky**, ktorý sa vo viacslovných spojeniach so zhodným prívlastkom objavuje veľmi často: *európske rozhodnutie (une décision européenne), európska angažovanosť – ako podmienka členstva v Komisii – (l'engagement européen), európsky zákon (la loi européenne), európsky rámcový zákon (la loi-cadre européenne), európske nariadenie (le règlement européen), európske politické vedomie (la conscience politique européenne), európsky ombudsman (le médiateur européen), európska úroveň (la finalité européenne).*

Adjektíva precizujú substantíva a podieľajú sa aj na tvorbe termínov. Vo viacslovných termínoch sa využívajú prídavné mená z bežnej slovnej zásoby, ale aj odborné prídavné mená. Viacslovné pomenovania skladajúce sa z adjektív a substantív sa pokladajú za produktívny analytický slovotvorný typ, ktorého zastúpenie v právnych textoch stúpa.

Viacslovné termíny vznikajú špecifikáciou základného jednoslovného termínu; napríklad termínu *politika: energetická politika pre Európu (Politique de l'énergie pour l'Europe)*, *spoločná poľnohospodárska politika (politique agricole commune)*, *európska susedská politika (Politique européenne de voisinage)*, *vízová politika (politique des visas)*, *politika súdržnosti (politique de cohésion)*, *spoločná obchodná politika (politique commerciale commune)*.

4. 3 Viacslovné pomenovania s nezhodným prívlastkom

Formálne sa nezhodný prívlastok „vyjadruje genitívom, datívom, inštrumentálom a predložkovým pádom v genitíve, akuzatíve, lokáli a inštrumentáli. V terminológii sa veľmi málo využíva prívlastok v datíve a akuzatíve, kým v genitíve sa využívajú iba určité druhy“ (Horecký, 1956, 124).

Viacslovné pomenovania sa skladajú z určovaného a určujúceho prvku. „V združených pomenovaniach je určujúcim prvkom prídavné meno, resp. podstatné meno v nezhodnom prívlastku, v zložených názvoch spravidla prvý člen“ (Horecký, 1956, 108).

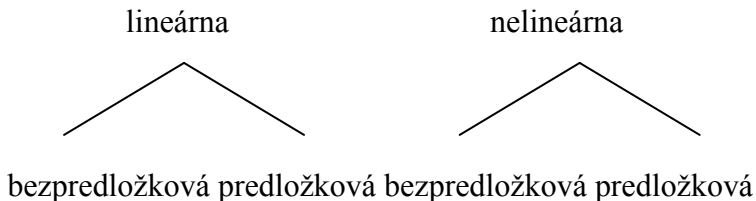
V združených pomenovaniach s nezhodným prívlastkom sa spojenie dvoch podstatných mien vyskytuje častejšie oproti pomenovaniam so zhodným prívlastkom: *predseda Komisie, predseda Rady, predseda vlády, Rada ministrov, acquis Spoločenstva, doložka flexibility, právo Únie, občianstvo Únie*.

Najčastejšou skupinou sú však viacslovné pomenovania, v ktorých je určujúcim prvkom prídavné meno a zároveň obsahujú viacero genitívnych väzieb: *práva osôb patriacich k menšinám (les droits des personnes appartenant à des minorités)*, *zásada demokratickej rovnosti (le principe d'égalité démocratique)*, *zásada zastupiteľskej demokracie (le principe de la démocratie repré-*

sentative), zásada participatívnej demokracie (le principe de la démocratie participative), autonómny sociálny dialóg (le dialogue social autonome), právne akty Únie (les actes juridiques de l'Union), vykonávacie akty (les actes d'exécution), priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti (l'espace de liberté, de sécurité et de justice), právo iniciatívy (le droit d'initiative) kontrolný mechanizmus (les modalités de contrôle), zásada otvorenosti (le principe d'ouverture), zásada správneho finančného hospodárenia (le principe de la bonne gestion financière), zásada rovnej rotácie (un système de rotation égale), delegované európske nariadenia (les règlements européens délégués) a pod.

Typické pre právne texty je tvorenie väčších konštrukcií s viacerými genitívnymi väzbami v snahe o presné, jednoznačné a ekonomické vyjadrovanie. Tento jav sme už pozorovali v názvoch hláv a článkov v časti o morfológických vlastnostiach textu, kde spomínáme nominalizáciu. Môžeme ešte spomenúť použitie genitívneho reťazca v názvoch inštitúcií: *Výbor stálych zástupcov vlád členských štátov (Un comité des représentants permanents des gouvernements des États membres).*

Gramatická štruktúra viacnásobných pomenovaní s nezhodným a zhodným prívlastkom je rozmanitá. Je možné vykresliť niekoľko modelov. Masár (1991, 80) rozoznáva lineárnu a nelineárnu štruktúru. Ďalej ich delí na bezpredložkovú a predložkovú.

a) lineárna bezpredložková⁸

termín

minister zahraničných vecí Únie

transparentnosť práce inštitúcií

model

$S \rightarrow A \leftarrow S \rightarrow S$

$S \rightarrow S \rightarrow S$

b) lineárna predložková

termín

doložka o solidarite

model

o

$S \rightarrow S$

c) nelineárna bezpredložková

termín

priestor ľudskej nádeje

model

$S \rightarrow S$

↓

A

univerzálne hodnoty nezrušiteľných

a nescudziteľných práv ľudskej bytosti,

slobody, demokracie, rovnosti

a právneho štátu

$A \leftarrow S \rightarrow S \rightarrow S \rightarrow S \rightarrow S \rightarrow S \rightarrow S \rightarrow S$

↓ a

↓

↓

↓

↓

↓

↓

↓

A

A

A

A

A

A

A

A

d) nelineárna predložková

termín

legislatívny akt

so všeobecnou platnosťou

model

$A \leftarrow S \xrightarrow{so} S$

↓

A

4. 4 Ustálené verbo-nominálne spojenia

So špecifickou povahou politicko-právnych textov súvisí aj častý výskyt ustálených verbo-nominálnych spojení, ktoré tvoria

⁸ Vysvetlivky: S = podstatné meno; A = prídavné meno; → smeruje vždy od určovaného prvku k určujúcemu.

samostatnú terminologickú a sémantickú jednotku, jeden významový celok, preto sme ich zaradili do lexikálnej roviny, a nie do syntaktickej. Sú to ustálené väzby významového slovesa s určitým podstatným menom, kde spravidla nie je možné zameniť dané sloveso za iné.

Na exemplifikáciu uvedieme niekoľko z početných príkladov z obidvoch jazykov: *nadobudnúť účinnosť* (*entrer en vigueur/prendre effet*), *delegovať právomoc* (*déléguer le pouvoir*), *vzniesť námietku* (*exprimer des objections*), *prijatť opatrenia* (*prendre toute mesure*), *porter assistance* (*pomáhať*), *conclure des accords* (*uzatvárať zmluvy*).

Medzi verbo-nominálnymi väzbami sa vyskytujú také, ktoré sú obvyklé aj pre bežný jazyk, či iný odborný jazyk, ale nachádza sa tam i veľa takých, ktoré sú charakteristické výlučne pre legislatívny a politicko-právny štýl.

Používaním týchto ustálených väzieb sa tiež dosahuje presnosť a jednoznačnosť.

4. 5 Neologizmy

Novovzniknuté pojmy súvisiace s Úniou, jej fungovaním, funkciami, inštitúciami, nové situácie a vzťahy si vyžiadali potrebu tvorby nových pomenovaní, novotvarov. Spomedzi slov, slovných spojení a termínov, ktoré zaviedla Únia vyberáme nasledujúce príklady: *zásada subsidiarity a zásada proporcionality* (*le principe de subsidiarité et de proportionnalité*), *zásada rovnej rotácie* (*un système de rotation égale*), *mnohostranný dohľad* (*une surveillance multilatérale*), *generálny advokát* (*un avocat général*), *európsky rámcový zákon* (*la loi-cadre européenne*), *vykonávací akt* (*un acte d'exécution*), *európske nariadenia* (*un règlement européen*), *európske rozhodnutia* (*un décision européen*), *posilne-*

ná spolupráca (la coopération renforcée), európsky ombudsman (un médiateur européen), komunitárny (communautaire), atď.

Do našej slovnej zásoby najčastejšie vstupujú v podobe výpožičiek, alebo procesom kalkovania:

<i>francúzsky:</i>	<i>anglicky:</i>	<i>slovensky:</i>
acquis	acquis	acquis
communautaire	communautaire	communautaire
Communautarisation	communitisation	komunitarizácia
Comitologie	Comitology	komitológia

4. 6 Nociónálne slová

Odborná slovná zásoba je charakterizovaná ako čisto neutrálna. Prísne sa vyhýba citovo zafarbeným slovám. Po analýze predmetného textu môžeme túto črtu potvrdiť. Vlastnosť nociónálnosti slovnej zásoby môžeme sledovať na početných príkladoch slov: *generálny advokát (un avocat général), európsky rámcový zákon (la loi-cadre européenne), európske nariadenia (un règlement européen), európske rozhodnutia (un décision européen), európsky ombudsman (un médiateur européen), komunitárny (communautaire)*

Horecký o nociónálnosti píše, že „slová so štylistickým zafarbením sú spravidla paralelné k slovám z neutrálnej vrstvy, čiže majú synonymá. Pre odborné termíny sú tu veľmi zriedka paralely v neutrálnej vrstve; je málo synonym, ktoré by sa odlišovali príslušnosťou k neutrálnej vrstve, resp. k terminológii. Práve naopak, sú dvojice, z ktorých jeden je štylisticky zafarbený, hovorový alebo slangový, druhý patrí do spisovnej odbornej terminológie“ (Horecký, 1956, 129).

4. 7 Xenotermíny

V slovnom fonde terminológie EÚ nachádzame aj slová, ktoré domáci recipient vníma ako cudzie. V slovenčine k nim patria slová ako *komunitárny*, *pluralizmus*, *subsidiarita*, *ombudsman*, *konvergenčné kritériá*, *acquis*, *doložka rendez-vous* a mnoho ďalších. Do našej slovnej zásoby sa dostávajú prekladom a sú väčšinou výsledkom lexikálnej výpožičky a kalkovania. Na tomto mieste si môžeme položiť otázku, ktoré z primárnych vlastností, vytýčených Horeckým a Masárom, takéto termíny spĺňajú? Sú dostatočne motivované, systémové, ustálené, jednoznačné a presné, vhodné na deriváciu? Zistíme, že okrem medzinárodnosti nespĺňajú dostatočne ani jednu z uvedených vlastností. Na základe zisteného môžeme konštatovať, že v súčasnej dobe podmienka (alebo vlastnosť) medzinárodnosti terminológie je vo všeobecnosti (nielen čo sa týka EÚ) jednou z primárnych. Túto situáciu a dôležitosť medzinárodnosti terminológie zdôrazňoval už Horecký v 50. rokoch 20. storočia (Horecký, 1956, 69 – 74) a je logickým následkom aktuálneho diania v našej spoločnosti. Predpokladáme, že terminológia sa bude stále čoraz viac internacionalizovať a táto požiadavka na terminológiu bude priam samozrejmosťou a nevyhnutnosťou.

4. 8 Abreviácia a akronymizácia

Skratky, skratkové slová, značky a akromymy sú frekventovaným javom pri tvorbe terminológie EÚ. Keďže samotná EÚ pozostáva z množstva inštitúcií a s ďalšími početnými organizáciami spolupracuje, udávanie ich názvov v texte v podobe skratiek je ekonomické. Na prijímateľa však môže pôsobiť mätúco, že tieto inštitúcie majú rôzne skratky, podľa toho, v akom jazyku sú uvedené. Preto prekladateľ musí dôrazne rozlišovať skratky v rôznych jazykoch. To isté platí pri strojovom preklade, prekladateľ by mal

v takomto predpreloženom texte pozorne skontrolovať, či počítač skratky správne dešifroval a preložil.

Slovensky	Anglicky	Francúzsky
<i>EHP</i> (Európsky hospodársky priestor)	<i>EEA</i> (European Economic Area)	<i>EEE</i> (l'Espace économique européen)
<i>MVK</i> (Medzivládna konferencia)	<i>IGC</i> (Intergovernmental Conference)	<i>CIG</i> (Conférence intergou- vernementale)
<i>EZVO</i> (Európske združenie voľného obchodu)	<i>EFTA</i> (European Free Trade Association)	<i>AELE</i> (l' Association européenne de libre-échange)

Tab. 2 Skratky inštitúcií EÚ

4. 9 Anglicizmy a prevzaté slová

Anglicizmy, či iné cudzie slová, sa do slovného fondu slovenčiny dostávajú v procese prekladu, preberaním týchto slov v ich pôvodnej podobe (ako výpožičky) alebo doslovným prekladom a poslovenčením týchto výrazov (ako kalky). Tento jav súvisí s vyššie spomenutým celkovým trendom globalizácie a internacionalizácie terminológie. Pri práci s textom pozorujeme jasný a citelný vplyv jazyka, z ktorého sa prekladá na jazyk, do ktorého sa prekladá. Na stavbe a používaní súčasnej slovenčiny sa prejavujú najmä vplyvy angličtiny, pretože východiskovým textom na preklad býva spravidla anglická verzia. Rovnaká situácia bola aj pri preklade *Zmluvy o Ústave pre Európu*. Legislatívne texty EÚ ovplyvňujú náš právny aj úradný spisovný jazyk do takej miery, že Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra pristupuje na kompromisy, aby bola terminológia EÚ jednotná vo všetkých členských štátoch.

Jedným z kompromisov je písanie veľkých písmen v slovách Komisia, či Rada. Túto skutočnosť má na svedomí aj požiadavka grafickej a formálnej jednotnosti dokumentov EÚ. (Napríklad v rozhodnutí Rady z 28. júna 1999 sa ešte používajú *rada* a *komisia* s malými začiatočnými písmenami.) V časti o syntaktických prostriedkoch o.i. demonštrujeme, ako sa anglický úzus podpisuje pod skladbu našich viet.

Niekoľko ďalších anglicizmov spozorovaných v texte: *benchmarking*, *antidumping*, *audit trail*.

Často uvádzanou neohýbateľnou výpožičkou býva *acquis communautaire*. Preberanie slov je produktívne najmä keď ide o termíny a o zložené terminologické jednotky. Zo slovných druhov prevažujú podstatné mená a prídavné mená, avšak povinná flexia týchto druhov pripúšťa len málo neohýbateľných výpožičiek. Pri slovesách neohýbateľné výpožičky neprichádzajú do úvahy, tu sa prejavuje rezistentnosť sloves vo vzťahu k cudzím prvkom a nekompromisnosť slovenskej morfológie v tomto ohľade.

V porovnaní s inými jazykmi (napr. s francúzštinou či nemčinou) však náš jazyk nie je príliš rezistentný, čo sa týka prenikania cudzích slov do našej slovnej zásoby. Celkovo môžeme sledovať isté kompromisy v pomenovaní: raz sa použije názov anglický, raz francúzsky a raz slovenský.

Anglicizmom a niektorým iným vplyvom angličtiny sa neubránila ani francúzština, hoci v roku 1975 (31. decembra) bol prijatý zákon č. 75-1349, ktorým sa zakazuje používanie tzv. *franglais* a ďalších cudzích výrazov. Zákon dostal názov **la loi Bas-Lauriol** podľa mien dvoch autorov návrhu tohto zákona Pierra Basa a Marca Lauriola. 4. augusta 1994 vstúpil do platnosti zákon č. 94-665, ktorý nahradil *la loi Bas-Lauriol*. Tento druhý zákon je bežne známy pod názvom **la loi Toubon**, podľa vtedajšieho ministra kultúry, a hovorí o používaní francúzskeho jazyka, o jeho obohacovaní a najmä o povinnosti uprednostňovať francúzsky jazyk. Porušenie tohto zákona, uprednostnenie cudzieho slova

v prípade, že existuje francúzsky pendant, sa trestá vysokou pokutou. V EÚ sa však často stáva, že francúzske texty píšú i „neFrancúzi.“ Doslovným prekladom z anglického jazyka, alebo interferenciou, vzniklo napríklad spojenie *à date*, ktoré nie je francúzske a malo by sa nahradiť výrazom *à ce jour*. *Bureau de la traduction* kanadskej vlády na svojej webovej stránke upozorňuje na ďalšie prípady, v ktorých sa treba vyhnúť anglicizmom a uprednostniť existujúci francúzsky výraz.

Évitez	Employez plutôt
À date et jusqu'à date <i>À date, les résultats sont excellents.</i> <i>Jusqu'à date, j'en ai compté quatorze.</i>	À ce jour, jusqu'à ce jour, jusqu'ici, jusqu'à maintenant <i>Jusqu'ici, les résultats sont excellents.</i> <i>Jusqu'à maintenant, j'en ai compté quatorze.</i>
Être à date <i>Ma liste d'employés est à date.</i>	Être à jour <i>Ma liste d'employés est à jour.</i>
Mettre à date <i>Il faut mettre à date ces fichiers.</i>	Mettre à jour <i>Il faut mettre à jour ces fichiers.</i>

Tab. 3 Anglicizmy vo francúzskom jazyku⁹

4. 10 Profesionalizmy a slangové pomenovania

„V odbornej oblasti sa na základe používania pomenovacích prostriedkov vydeľujú dve základné komunikačné situácie. Pre prvú je charakteristické používanie oficiálnych termínov, pre druhú zámerná uvoľnenosť od oficiálnosti. Prejavuje sa to v používaní niektorého skráteného variantu viacslovného termínu,

⁹ Porovnaj <<http://www.translationbureau.gc.ca/index.php?lang=français&cont=849>>.

v uprednostňovaní neterminologického synonyma, termínu prevzatého z iného jazyka, v preferovaní metaforického pomenovania utvoreného ad hoc ap. V pozadí toho všetkého stojí jazyková ekonómia, úsilie o kondenzovaný, úsporný výraz“ (Masár, 1991, 120).

V terminológii EÚ je to prípad takých slov ako *Schengen*, ktoré neoznačuje malú obec v juhovýchodnom Luxembursku, ale dohodu o postupnom rušení kontrol na spoločných hraniciach. Podobne *Amsterdam* označuje zmluvu, ktorá tam bola podpísaná a *Gymnich* je neformálne stretnutie ministrov zahraničných vecí, pričom názov je odvodený od nemeckého zámku pri Bonne, kde sa takéto stretnutie v roku 1974 po prvýkrát odohralo.

Ako uvádza Masár: „... uvedená vzorka ukazuje, že krátke varianty oficiálnych termínov nemajú rovnakú stylistickú hodnotu ...“ (Masár, 1991, 121).

Je dôležité poznamenať, že „profesionalizmy ako ústrojne utvorené pomenovacie prostriedky môžu postupne prenikať do vrstvy oficiálnych termínov, slangové slová vzhľadom na rozličné stylistické príznaky (emocionálnosť, expresívnosť), ktoré sú v priamom rozpore s nociónálnosťou termínu, ako aj s racionálnosťou a intelektuálnosťou odborného vyjadrovania, do vrstvy oficiálnych termínov neprenikajú. Vzhľadom na potenciálnu tau-tonymiu možno vznikajúce jednoslovné pendanty viacslovných termínov zavádzať len po dôkladnej úvahe“ (Masár, 1991, 122).

Tomášek hovorí o *lexikálnej individualizácii*, ktorá „spočíva v individualizovanom spôsobe využívania lexikálnych jednotiek terminologického charakteru. Prebieha tak, že sa okruh účastníkov ešte zužuje, a to do tej miery, že niekedy predstavuje len veľmi úzke skupiny ľudí. Individualizácia je jav nepravidelný a náhodný a jej produktom sú napríklad rôzne profesionalizmy alebo argotické výrazy“ (Tomášek, 1998, 41).

Osobitnú kategóriu tvorí *eurolekt*, *eurožargón*, ktorý „je istým druhom vyjadrovania tzv. ‚euroobčanov‘, ktorí si vytvorili špe-

cifický variant národného jazyka na komunikovanie o javoch a procesoch súvisiacich s EÚ, pričom preberajú veľké množstvo termínov vychádzajúcich z legislatívy EÚ“ (Škrlantová, 2005, 11).

Euroslovenčina	Euroangličtina	Eurofrancúzština
<i>Absorbčná kapacita</i>	<i>Absorption capacity</i>	<i>Capacité d'absorption</i>
<i>Agenda</i>	<i>Agenda</i>	<i>Agenda</i>
<i>Benchmarking</i>	<i>Benchmarking</i>	<i>Évaluation comparative</i>
<i>Celoplošné uplatňovanie</i>	<i>Mainstreaming</i>	<i>Intégration</i>
<i>Eurobarometer</i>	<i>Eurobarometer</i>	<i>Eurobaromètre</i>
<i>Euroland</i>	<i>Euroland</i>	<i>Euroland</i>
<i>Finančný výhľad</i>	<i>Financial perspective</i>	<i>Perspectives financières</i>
<i>GR</i>	<i>DG</i>	<i>DG</i>
<i>Kohézia</i>	<i>Cohesion</i>	<i>Cohésion</i>
<i>Konvent</i>	<i>Convention</i>	<i>Convention</i>
<i>Verejný dlh</i>	<i>Debt</i>	<i>Endettement</i>
<i>Medzivládny</i>	<i>Intergovernmental</i>	<i>Intergouvernemental</i>
<i>Metóda Spoločenstva</i>	<i>Community method</i>	<i>Méthode communautaire</i>
<i>Most Spoločenstva</i>	<i>Community bridge</i>	<i>Passerelle communautaire</i>
<i>Osvedčené postupy</i>	<i>Best practices</i>	<i>Meilleures pratiques</i>
<i>Otvorená metóda koordinácie</i>	<i>Open method of coordination</i>	<i>Méthode ouverte de coordination</i>
<i>Pevnosť Európa</i>	<i>Fortress Europe</i>	<i>Forteresse Europe</i>
<i>Piliere EÚ</i>	<i>Pillars of the EU</i>	<i>Piliers de l'Union européenne</i>
<i>Spoločný trh</i>	<i>Common market</i>	<i>Marché commun</i>
<i>Štyri slobody</i>	<i>Four freedoms</i>	<i>Quatre libertés</i>
<i>Žiadateľská krajina</i>	<i>Applicant country</i>	<i>Pays ayant présenté une demande d'adhésion</i>

Tab. 4 Eurožargón (Glossary, 2010)

Z tejto tabuľky je možné zreteľne pozorovať, aké prekladateľské postupy sa pri prekladaní uplatnili najčastejšie, ktoré termíny sú do jednotlivých jazykov preložené a ktoré sú „vypožičané“. Medzi preloženými termínmi môžeme spomenúť *celoplošné uplatňovanie (intégration)*, *finančný výhľad (perspectives financières)*, *verejný dlh (endettement)*. Veľmi často sa objavujú doslovne preložené spojenia: *kohézia (cohésion)*, *komitológia (comitologie)* a výpožičky: *Euroland (Euroland)*, *agenda (agenda)*.

4. 11 Archaizmy

Archaizmy a archaické zvraty sú neoddeliteľnou súčasťou právnych textov. Avšak modernosť textov EÚ spočíva najmä v tom, že sa týmto archaickým výrazom snaží vyhýbať.

Vo francúzskej verzii na nám podarilo nájsť len jeden príklad na zastaranú formu a tou je: *conformément auxdits articles* (v súlade s týmito článkami).

4. 12 Polysémia, homonymia a zradné slová

V poslednej dobe sa polysémii a homonymii v odbornom vyjadrovaní venuje čoraz viac pozornosti. Názor o tom, že polysémia je nežiaducim javom, sa postupne modifikuje. Viedenská terminologická škola, na čele s E. Wüsterom, zdôrazňovala a pripúšťala len monosémickosť termínov, polysémiu a synonymiu v terminológii považovala za prekážku efektívnej komunikácie. Podľa Horeckého (1956, 63) je viacvýznamovosť zriedkavým javom v odborných textoch a o prístupe k terminologickému výskumu tvrdí: „Pri skúmaní slovnej zásoby ako celku je úplne oprávnené hľadisko semaziologické. No pri skúmaní terminológie, najmä pri hľadaní zákonitostí platných pre tvorenie nových pomenovaní, treba vychádzať od vecí, ktoré sa

majú pomenovať. Pre terminologické bádanie je teda základným hľadisko onomaziologické“ (Horecký 1956, 8).

Kocourek poznamenáva, že jedna lexikálna jednotka môže mať aj terminologický aj neterminologický význam. Novšie práce, napr. práce J. Levickej, či P. Kopeckého, polysémiu pripúšťajú a dokladujú jej opodstatnenú existenciu v odborných textoch. Levická (2004) zdôrazňuje a pri analýze terminológie uprednostňuje sémaziologický prístup pred onomaziologickým. Kopecký pri skúmaní ekvivalentácie vybraných francúzskych a slovenských politologických a právnických termínov prichádza k tomuto zovšeobecneniu o polysémii a homonymii: „Výskyt polysémantov generuje a ovplyvňuje distribúcia a frekvenčná charakteristika slov. Preto je medzi polysémiou a homonymiou slov a frekvenciou slov v excerpovaných textoch istá korelácia: čím bolo slovo frekventovanejšie, tým viac malo polysémie, čím bolo menej frekventované, tým menej malo polysémie“ (Kopecký, 2005, 15).

Masár o polysémii uvádza, že „mnohovýznamové termíny sa nachádzajú prakticky v každej terminológii. Príčina je v tom, že sa terminologizujú všeobecne používané viacvýznamové slová bežnej slovnej zásoby, napr. funkcia, jednak v tom, že sa nominácia často realizuje pomocou trópov, preto sa hovorí o polysémii na báze metafory, metonymie alebo synekdochy“ (Masár, 1991, 107).

V súvislosti s polysémiou Kopecký hovorí o istom *kinetizme* slov. Kinetizmus podľa neho „vyjadruje pohyblivosť, ohybnosť, určitý odklon lexémy (slova) od svojho originálneho poslania a prvotného významu (semémy)“ (Kopecký, 2005, 71). Ďalej rozlišuje *jednoduchý kinetizmus*, *viacnásobný kinetizmus*, ale aj *neusporiadaný kinetizmus*.

Pri práci s terminológiou a textami EÚ sme narazili na osobitý jav, pri ktorom dochádza k redefinovaniu termínov existujúcich v slovnom fonde jednotlivých jazykov. K slovám, väčšinou pochádzajúcim z národnej legislatívy jednotlivých členských štátov, sa počas komunikácie v EÚ a o EÚ pridávajú nové definície, čím

tieto slová nadobúdajú nové významy. Napríklad slovo federalizmus nadobúda v EÚ iný význam ako sa bežne chápe, pozorujeme zmenu a rozvitie pôvodného významu tohto slova. Definícia slova federalizmus podľa oficiálnej webovej stránky EÚ: „*Vo všeobecnosti tento výraz znamená spôsob vlády, v ktorom niekoľko štátov tvorí jeden celok a zároveň sú nezávislé pri spravovaní svojich vnútorných záležitostí. Ľudia, ktorí sú naklonení tomuto systému, sa často označujú ako „federalisti“. Vo svete existuje niekoľko štátov, napr. Austrália, Kanada, Nemecko, Švajčiarsko a Spojené štáty, ktoré majú federalistický model vlády, v ktorom sa o niektorých záležitostiach (napr. o zahraničnej politike) rozhoduje na federálnej úrovni, zatiaľ čo o ostatných veciach rozhodujú samotné štáty. Tento model sa však v jednotlivých štátoch líši. Európska únia nie je založená ani na jednom z týchto modelov: nie je to federácia, ale osobitá forma spojenia, v ktorej členské štáty zostávajú nezávislými a suverénnymi národmi a zároveň spájajú svoju suverenitu v mnohých oblastiach spoločného záujmu. To im na svetovej scéne dáva kolektívnu silu a vplyv, ktoré by sám žiaden z nich nemal. Časť diskusií o budúcnosti Európy sa týka otázky, či by sa EÚ mala alebo nemala stať viac „federatívnou“*“ (Glossary, 2010).

Pre porovnanie uvádzame definíciu slova federalizmus podľa Slovníka cudzích slov: „*federalizmus: 1. snaha o federatívne zriadenie, 2. systém štátneho zriadenia založený na princípe federácie*“ (Slovník cudzích slov, 1979, 282).

Pri pozorovaní homonymie v skúmanom materiále sme sa zamerali na **interlingválnu homonymiu**, ktorá mala nežiaduci vplyv najmä na preklad. V takom multilingválnom prostredí ako je EÚ samotná logicky dochádza k miešaniu jednotlivých jazykov, k preberaniu slov z jedného jazyka do druhého. V takomto prípade je nevyhnutné vyhýbať sa tzv. falošným priateľom (faux amis), alebo inými slovami zradným slovám. Faux amis (false friends) sú

páry slov s vonkajšou formálnou zhodou, ktoré sa vyskytujú aj v odbornom jazyku, a pri ktorých vďaka interferencii z materinského jazyka do cieľového jazyka dochádza k nesprávnym prekladom výrazov a komunikácia viazne a stáva sa problematickou.

Keďže jazyky v kombinácii anglický a francúzsky sú si podobnejšie ako v kombinácii so slovenským jazykom, nachádzame medzi nimi viac medzijazykových homonym. Ako príklad môžeme uviesť francúzsko-anglické páry slov: *actuel* – *actual*; *adéquat* – *adequate*; *assister à* – *assistnat*. Správne ekvivalenty by mali byť: *actuel* – *current, topical*; *adéquat* – *suitable*; *assister à* – *attend, participate*.

Falošní priatelia v páre slovenský jazyk – anglický jazyk: *demisia* – *demise*, *aliments* – *aliment*, *kaucia* – *caution*. Správne ekvivalenty sú *demisia* – *resignation*, *aliments* – *alimony*, *kaucia* – *bail*.

V textoch EÚ sme našli pár slov *compétences* – *kompetencie*, pričom správny preklad v kontexte Zmluvy o Ústave pre Európu by mal byť *compétences* – *právomoci*. Išlo o staršie dokumenty, ktoré boli preložené ešte pred vstupom Slovenska do Únie, kde sa pod tlakom originálu prekladateľ rozhodol preložiť to ako kompetencie.

Výsledky nášho výskumu tiež potvrdzujú, že homonymá vo VJ sú pri preklade nahrádzané homonymami v CJ: *rada* – *conseil*.

4. 13 Synonymia

V odbornej lexike sa často stretávame so synonymami a platí to i pre slovnú zásobu týkajúcu sa EÚ. Synonymia spôsobuje koexistenciu konkurujúcich pojmov a pomenovaní pre jeden a ten istý denotát. Medzi takéto synonymické páry patria napríklad:

- domáce ekvivalenty cudzích slov a slovných spojení: *supranacionálny* a *nadnárodný*, *autonómny* a *samostatný*, *plurilingvizmus* a *viacjazyčnosť*,
- skrátené výrazy namiesto dlhých tvarov: *Európska únia* a *Únia*, *Európska komisia* a *Komisia*, *Rada ministrov* a *Rada*,
- skratky a na druhej strane ich plné znenia: pozri kapitolu 2.2.8 *Abreviácia a akronymizácia*.

Pri prechode odborných výrazov do bežného jazyka a naopak často dochádza k vytváraniu synonym a popri termíne sa používajú aj výrazy z bežného jazyka. Tento jav je spôsobený predovšetkým procesmi terminologizácie a determinologizácie a môžeme ho pozorovať obzvlášť pri komunikácii medzi odborníkmi a laikmi, hovoríme o variantných pomenovaniach s rozličným stupňom odbornosti.

5 Frekventované syntaktické prostriedky

Syntaktická charakteristika politicko-právnych dokumentov, s ktorými pracujeme, spočíva najmä v uprednostňovaní určitých syntaktických konštrukcií. V porovnaní s lexikálnou rovinou, kde pozorujeme kvalitatívne rozdiely medzi bežným jazykom a jazykom legislatívnych textov EÚ, sa syntaktická rovina vyznačuje najmä kvantitatívnymi rozdielmi.

Zo syntaktických prostriedkov majú jednoznačnú prevahu:

a) *slovesno-menné prísudky*:

L'Union *est ouverte* à tous les États européens

L'Union *est fondée* sur les valeurs de

... la concurrence *est libre et non faussée*.

... elle *est susceptible* d'affecter des règles communes ou d'en altérer la portée.

Un comité des représentants permanents des gouvernements des États membres *est responsable* de la préparation des travaux du Conseil.

La monnaie de l'Union *est l'euro*.

b) *modálne slovesá*: v predmetnom texte sa vyskytujú veľmi často, najmä v anglickej verzii. Napomáhajú špecifikovať význam a precizujú obsah plnovýznamového slovesa. Rôzne spôsoby vyjadrenia modálnosti a ich preklad do slovenčiny však nie je predmetom nášho výskumu, nakoľko ide o ďalšiu veľmi rozsiahlu tematiku a východiskovým textom pre výskum by sa stal anglický text.

c) v súvislosti s častým používaním modálnych slovies majú v texte častú frekvenciu infinitívy, a **infinitívne konštrukcie** a iné **polojetné konštrukcie** (énoncés au syntagme prédicatif condensé), ktoré nahrádzajú vedľajšie vety – subjektové, objektové, adverbialne, relativne. Slúžia v texte ako prostriedok kondenzácie a prispievajú k ekonomickejšiemu vyjadrovaniu.

„Konštatujeme, že používaním polojetných konštrukcií sa pri tvorbe textu dosahuje úspornosť, zhustenosť v gramatickej a sémantickej stavbe vety. Súčasne táto zhustenosť komplikuje syntagmatické a sémantické vzťahy, pretože kondenzovaná časť sa do základnej vety začleňuje spravidla dvoma syntagmatickými a sémantickými vzťahmi – vzťahom k nadradenému členu a vzťahom k prísudkovému slovesu“ (Dekanová, 2008, 40).

Niekoľko príkladov na výskyt polojetných konštrukcií v slovenskom aj francúzskom jazyku:

Inspirée par la volonté des citoyens et des États d'Europe *de bâtir* leur avenir commun ...

Vyjadrujúc vôľu občanov a štátov Európy budovať spoločnú budúcnosť...

L'Union a pour but *de promouvoir* la paix.

Cieľom Únie je presadzovať mier.

Elle respecte les fonctions essentielles de l'État, notamment celles qui ont pour objet *d'assurer* son intégrité territoriale, *de maintenir* l'ordre public et *de sauvegarder* la sécurité nationale.

Rešpektuje ich základné štátne funkcie, najmä zabezpečovanie územnej celistvosti štátu, udržiavanie verejného poriadku a zabezpečovanie národnej bezpečnosti.

le droit *de circuler et de séjourner* librement sur le territoire des États membres

právo na slobodný pohyb a pobyt na území členských štátov

d) častý výskyt **genitívnych väzieb** a niekedy aj celých reťazcov utvorených použitím genitívnych prívlastkov, tieto väzby nahrádzajú vzťažné vedľajšie vety, najčastejšie sa používajú v názvoch článkov a paragrafov¹⁰. Ďalším príkladom tohto javu môže byť spojenie:

un niveau élevé **de** protection et **d'**amélioration **de** la qualité **de** l'environnement

vysoká úroveň ochrany životného prostredia a zlepšenie jeho kvalít

e) vety majú strojenú a rozkošatenú konštrukciu a sú charakteristické aj svojou dĺžkou. Dlhé vety sú typické pre odborný štýl a pre právny jazyk. V textoch EÚ, kde sa však na popredné miesta dostáva požiadavka zrozumiteľnosti a pragmatickosti, kde niektoré z charakteristík právneho jazyka ustupujú do úzadia (archaizmy, či iné podľa príručky ako písať tieto dokumenty), dlhé vety pôsobia rušivo, niekedy až nezrozumiteľne. V skúmaných textoch môžeme pozorovať obrovskú podobnosť, takmer identickosť, jednotlivých jazykových verzií a používanie dlhých viet je následkom preberania a kopírovania štruktúry originálu.

¹⁰ Pozri 3. kapitolu o dištingtívnych morfológických znakoch, kde sa detailnejšie venujeme postaveniu atributívneho genitívu.

Na ilustráciu tohto javu ponúkame vzorku vyexcerpovaných príkladov dlhých viet:

Príklad 1

Podľa zásady subsidiarity koná Únia v oblastiach, ktoré nepatria do jej výlučnej právomoci, len v takom rozsahu a vtedy, ak ciele zamýšľané touto činnosťou nemôžu členské štáty uspokojivo dosiahnuť na ústrednej úrovni alebo na regionálnej a miestnej úrovni, ale z dôvodov rozsahu alebo účinkov navrhovanej činnosti ich možno lepšie dosiahnuť na úrovni Únie (Čl. I-11).

En vertu du principe de subsidiarité, dans les domaines qui ne relèvent pas de sa compétence exclusive, l'Union intervient seulement si, et dans la mesure où, les objectifs de l'action envisagée ne peuvent pas être atteints de manière suffisante par les États membres, tant au niveau central qu'au niveau régional et local, mais peuvent l'être mieux, en raison des dimensions ou des effets de l'action envisagée, au niveau de l'Union (Art. I-11).

Príklad 2

Zriaďuje sa Agentúra pre oblasť rozvoja obranných spôsobilostí, výskumu, nadobúdania a vyzbrojovania (Európska obranná agentúra), ktorej úlohou je identifikovať operačné požiadavky, presadzovať opatrenia na splnenie týchto požiadaviek, prispievať k identifikácii a prípadne k vykonávaniu akýchkoľvek opatrení potrebných na posilnenie priemyselnej a technologickej základne odvetvia obrany, podieľať sa na vymedzení európskej politiky v oblasti spôsobilostí a vyzbrojovania a pomáhať Rade pri hodnotení zlepšovania vojenských spôsobilostí (Čl. I-41).

Il est institué une Agence dans le domaine du développement des capacités de défense, de la recherche, des acquisitions et de l'armement (l'Agence européenne de défense) pour identifier les besoins opérationnels, promouvoir des mesures pour les satisfai-

re, contribuer à identifier et, le cas échéant, mettre en oeuvre toute mesure utile pour renforcer la base industrielle et technologique du secteur de la défense, participer à la définition d'une politique européenne des capacités et de l'armement, ainsi que pour assister le Conseil dans l'évaluation de l'amélioration des capacités militaires (Art. I-41).

V skúmanom textovom materiáli sme dokonca narazili na dlhé a nezrozumiteľné vety – anakolúty:

Príklad 1

Ak ústava prenesie na Úniu výlučnú právomoc v určitej oblasti, len Únia môže vykonávať zákonodarnú činnosť a prijímať právne záväzné akty, pričom členské štáty tak môžu urobiť len vtedy, ak ich na to splnomocní Únia, alebo na vykonanie aktov Únie (Čl. I-12).

Lorsque la Constitution attribue à l'Union une compétence exclusive dans un domaine déterminé, seule l'Union peut légiférer et adopter des actes juridiquement contraignants, les États membres ne pouvant le faire par eux-mêmes que s'ils sont habilités par l'Union, ou pour mettre en oeuvre les actes de l'Union.

Príklad 2

Bez toho, aby boli dotknuté články I-5, III-166, III-167 a III-238, a s ohľadom na postavenie, ktoré prislúcha službám všeobecného hospodárskeho záujmu ako službám, ktorým všetci v Únii pripisujú hodnotu, ako aj na ich význam pri podpore sociálnej a územnej súdržnosti, Únia a členské štáty dbajú v rámci svojich právomocí a v rámci rozsahu pôsobnosti tejto ústavy na to, aby takéto služby fungovali na základe zásad a podmienok, najmä hospodárskych a finančných, ktoré im umožňujú plniť ich poslanie (Čl. III-122).

Sans préjudice des articles I-5, III-166, III-167 et III-238, et en égard à la place qu'occupent les services d'intérêt économique général en tant que services auxquels tous dans l'Union attribuent une valeur ainsi qu'au rôle qu'ils jouent dans la promotion de sa cohésion sociale et territoriale, l'Union et les États membres, chacun dans les limites de leurs compétences respectives et dans les limites du champ d'application de la Constitution, veillent à ce que ces services fonctionnent sur la base de principes et dans des conditions, notamment économiques et financières, qui leur permettent d'accomplir leurs missions (Čl. III-122).

Zaujímavosťou v tomto prípade je, že k nezrozumiteľnosti viet nedochádza v procese prekladu, následkom negatívneho významového posunu, ale že už samotné francúzske, či anglické, vety sú rovnako nezrozumiteľné. Toto je jeden z primárnych problémov textov EÚ vo všeobecnosti – ich tvorba, preto sa vydávajú rôzne príručky, ako by sa tieto texty mali koncipovať, aby splnili svoju komunikačnú funkciu. Na takého účely bola vydaná napríklad *Príručka úpravy dokumentov*¹¹, manuály pre preklad právnych predpisov EÚ *Style Guide*, *Joint Practical Guide* (*Spoločná praktická príručka*), *Manual of precedents for Acts* a pod.

f) trpné konštrukcie (neosobné pasívne konštrukcie) slúžia na dosiahnutie zovšeobecnenia a všeobecnej platnosti výpovede. Z komunikačného hľadiska pozorujeme anonymizáciu dosiahnutú elimináciou agensa (tu sa vynára otázka, či nie je zámerom, eliminovať toho, kto by mal niesť zodpovednosť. Ale táto publikácia nie je miestom pre konšpiratívne teórie podobného druhu). V porovnaní s bežným jazykom pozorujeme kvantitatívne rozdiely vo využití trpných konštrukcií.

¹¹ Dostupná online na <<http://publications.europa.eu/code/sk/sk-000100.htm>>.

Právne texty vo všeobecnosti obsahujú *neosobný spôsob vyjadrovania*, ktorým sa dosahujú o.i. výpovede so všeobecnou platnosťou.

Príklad 1

Vymedzenie právomocí Únie *sa spravuje* zásadou prenesenia právomocí. Vykonávanie právomocí Únie *sa spravuje* zásadou subsidiarity a proporcionality (Čl. I-11).

Le principe d'attribution régit la délimitation des compétences de l'Union. Les principes de subsidiarité et de proportionnalité régissent l'exercice de ces compétences (Art. I-11).

The limits of Union competences are governed by the principle of conferral. The use of Union competences is governed by the principles of subsidiarity and proportionality (Art. I-11).

Príklad 2

Môže byť záväzné v celom rozsahu a priamo uplatniteľné vo všetkých členských štátoch, alebo môže byť záväzné pre každý členský štát, ktorému je určené, pokiaľ ide o výsledok, ktorý *sa má dosiahnuť*, pričom voľba foriem a prostriedkov sa ponecháva vnútroštátnym orgánom (Čl. I-33).

Il peut soit être obligatoire dans tous ses éléments et directement applicable dans tout État membre, soit lier tout État membre destinataire quant au résultat à atteindre, tout en laissant aux instances nationales la compétence quant au choix de la forme et des moyens (Art. I-33).

Príklad 3

Zriaďuje sa Agentúra pre oblasť rozvoja obranných spôsobilostí, výskumu, nadobúdania a vyzbrojovania (Európska obranná agentúra), ktorej úlohou je identifikovať operačné požiadavky, ... (Čl. I-41).

Il est institué une Agence dans le domaine du développement des capacités de défense, de la recherche, des acquisitions et de l'armement (l'Agence européenne de défense) pour identifier les besoins opérationnels, ... (Cl. I-41).

Príklad 4

Táto žiadosť *sa oznámi* Európskemu parlamentu a národným parlamentom.

Le Parlement européen et les parlements nationaux *sont informés* de cette demande.

g) tieto texty ďalej charakterizuje už spomínaná jazyková **kondenzácia**, ktorá sa dosahuje najmä pomocou elipsy, pasívnych konštrukcií, polovetných konštrukcií a nominalizáciou. „Tendencia k syntaktickej kondenzácii (kompresii) je pre náučný (odborný štýl) charakteristická“ (Dekanová, 2008, 40).

h) **prechodníky** ako jednu z typických črt sme už spomenuli v časti o morfologickej povahe textov a terminológii EÚ,

i) Zaujala nás aj úloha **spojky**, ktorá vo výpovedi slúži na jasné a jednoznačné vyjadrenie logických vzťahov v syntagmách, vetách a súvetiach. Možnosti francúzskej syntaxe s opakovaním spojok *que, qui, dont* sú oveľa širšie. Do slovenčiny ich prekladáme najčastejšie pomocou spojky *ktorý/ktorá/ktoré*. Okrem toho sú tieto spojky vo francúzskom jazyku oveľa pružnejšie v porovnaní so slovenskými spojkami, ktoré musíme skloňovať *ktorému, ktorom*, atď. Francúzske spojky sú odrazom francúzskeho myslenia, ktoré je založené na racionalite.

Qui :

L'Union est ouverte à tous les États européens *qui* respectent ses valeurs et *qui* s'engagent à les promouvoir en commun.

Únia je otvorená všetkým európskym štátom, *ktoré* rešpektujú jej hodnoty a zaväzujú sa ich spoločne presadzovať.

Dont :

L'Union respecte et ne préjuge pas du statut *dont* bénéficient, en vertu du droit national, les églises et les associations ou communautés religieuses dans les États membres.

Únia rešpektuje a nezasahuje do postavenia, *ktoré* majú cirkvi a náboženské združenia alebo spoločenstvá v členských štátoch podľa vnútroštátneho práva.

la politique monétaire pour les États membres *dont* la monnaie est l'euro

menová politika pre členské štáty, *ktorých* menou je euro

Toute personne *dont* les droits et libertés garantis par le droit de l'Union ont été violés a droit à un recours effectif devant un tribunal dans le respect des conditions prévues au présent article.

Každý, *koho* práva a slobody zaručené právom Únie sú porušené, má právo na účinný prostriedok nápravy pred súdom za predpokladu dodržania podmienok ustanovených v tomto článku.

Eliminácia spojky: vzhľadom na to, že na úrovni *langue* neexistuje ekvivalencia v používaní francúzskej a slovenskej spojky, v slovenskom texte často dochádza k jej eliminácii, ako môžeme vidieť z nasledujúcich príkladov:

La loi européenne arrête les dispositions relatives aux procédures et conditions requises pour la présentation d'une telle initiative citoyenne, y compris le nombre minimum d'États membres dont les citoyens *qui* la présentent doivent provenir.

Európsky zákon upraví postupy a podmienky predloženia takéhto podnetu občanov, vrátane minimálneho počtu členských štátov, z *ktorých* musia občania pochádzať.

En vertu du principe d'attribution, l'Union agit dans les limites des compétences *que* les États membres lui ont attribuées dans la Constitution pour atteindre les objectifs *qu'elle* établit.

Podľa zásady prenesenia právomocí koná Únia v medziach právomocí, *ktoré* na ňu preniesli členské štáty v ústave na dosiahnutie cieľov vymedzených v ústave.

Il statue à l'unanimité, après approbation du Parlement européen, *qui* se prononce à la majorité des membres *qui* le composent.

Rada sa uznáva jednomyseľne po získaní súhlasu Európskeho parlamentu, *ktorý* sa uznáva väčšinou svojich členov.

Ďalšie vyjadrenia vzťahných zámen ktorý /ktorá /ktoré vo francúzskom jazyku:

la présente Constitution établit l'Union européenne, à laquelle les États membres attribuent des compétences pour atteindre leurs objectifs communs.

táto ústava zakladá Európsku úniu, *na ktorú* členské štáty preniesli právomoci na dosiahnutie spoločných cieľov

elle respecte les obligations découlant du traité de l'Atlantique Nord pour certains États membres *qui* considèrent *que* leur dé-

fense commune est réalisée dans le cadre de l'Organisation du traité de l'Atlantique Nord

rešpektuje záväzky vyplývajúce zo Severoatlantickej zmluvy pre tie členské štáty, ktoré zastávajú názor, že ich spoločná obrana sa má uskutočňovať v rámci Organizácie Severoatlantickej zmluvy

Spojkou, ktorá sa v texte nachádzala najčastejšie je spojka *ainsi que*:

L'Union est fondée sur les valeurs de respect de la dignité humaine, de liberté, de démocratie, d'égalité, de l'État de droit, *ainsi que* de respect des droits de l'homme, y compris des droits des personnes appartenant à des minorités. (Art. I-2)

Únia je založená na hodnotách úcty k ľudskej dôstojnosti, slobode, demokracii, rovnosti, právnenému štátu a rešpektovaniu ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám. (Čl. I-2)

Aux fins du paragraphe 1, l'Union peut conclure des accords spécifiques avec les pays concernés. Ces accords peuvent comporter des droits et obligations réciproques *ainsi que* la possibilité de conduire des actions en commun. Leur mise en œuvre fait l'objet d'une concertation périodique. (Art. I-57)

Na účely odseku 1 môže Únia uzatvárať s dotknutými krajinami osobitné zmluvy. Tieto zmluvy môžu obsahovať recipročné práva a povinnosti, ako aj možnosť spoločne prijímať opatrenia. Ich vykonávanie je predmetom pravidelných konzultácií. (Čl. I-57)

j) V slovenskom texte sa však pod vplyvom originálu často *neprirodzene hromadia spojky*.

Príklad 1

právo požívať na území tretej krajiny, v ktorej nie je zastúpený členský štát, ktorého sú štátnymi príslušníkmi, ochranu diplomatických a konzulárnych orgánov ktoréhokoľvek členského štátu za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci tohto štátu, (Čl. I-10)

le droit de bénéficié, sur le territoire d'un pays tiers où l'État membre dont ils sont ressortissants n'est pas représenté, de la protection des autorités diplomatiques et consulaires de tout État membre dans les mêmes conditions que les ressortissants de cet État; (Art. I-10)

the right to enjoy, in the territory of a third country in which the Member State of which they are nationals is not represented, the protection of the diplomatic and consular authorities of any Member State on the same conditions as the nationals of that State; (Art. I-10)

Príklad 2

Vykonáva ďalšie úlohy centrálnej banky v súlade s časťou III a Štatútom Európskeho systému centrálnych bánk a Európskej centrálnej banky (Čl. I-30).

Il conduit toute autre mission de banque centrale conformément à la partie III et au statut du Système européen de banques centrales et de la Banque centrale européenne (Art. I-30).

It shall conduct other Central Bank tasks in accordance with Part III and the Statute of the European System of Central Banks and of the European Central Bank (Art. I-30).

Príklad 3

Závazky a spolupráca v tejto oblasti sú v súlade so záväzkami, ktoré vyplývajú z členstva v Organizácii Severoatlantickej zmluvy, ktorá zostáva pre členské štáty, ktoré sú jej členmi, základom ich kolektívnej obrany a fórom na jej uskutočňovanie (Čl. I-41).

Les engagements et la coopération dans ce domaine demeurent conformes aux engagements souscrits au sein de l'Organisation du traité de l'Atlantique Nord, qui reste, pour les États qui en sont membres, le fondement de leur défense collective et l'instance de sa mise en oeuvre (Art. I-41).

Commitments and cooperation in this area shall be consistent with commitments under the North Atlantic Treaty Organisation, which, for those States which are members of it, remains the foundation of their collective defence and the forum for its implementation (Art. I-41).

k) enumerácia je javom bežným pre administratívny štýl:

Príklad 1

Únia je založená na hodnotách úcty k ľudskej dôstojnosti, slobode, demokracii, rovnosti, právnemu štátu a rešpektovaniu ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám.

L'Union est fondée sur les valeurs de respect de la dignité humaine, de liberté, de démocratie, d'égalité, de l'État de droit, ainsi que de respect des droits de l'homme, y compris des droits des personnes appartenant à des minorités.

Príklad 2

Tieto hodnoty sú spoločné členským štátom v spoločnosti, v ktorej prevláda pluralizmus, nediskriminácia, tolerancia, sprá-

vodlivosť, solidarita a rovnosť medzi ženami a mužmi.

Ces valeurs sont communes aux États membres dans une société caractérisée par le pluralisme, la non-discrimination, la tolérance, la justice, la solidarité et l'égalité entre les femmes et les hommes.

Príklad 3

Prispieva k mieru, bezpečnosti, trvalo udržateľnému rozvoju Zeme, k solidarite a vzájomnému rešpektovaniu sa národov, k voľnému a spravodlivému obchodu, k odstráneniu chudoby a k ochrane ľudských práv, najmä práv dieťaťa, ako aj k prísnemu dodržiavaniu a rozvoju medzinárodného práva...

Elle contribue à la paix, à la sécurité, au développement durable de la planète, à la solidarité et au respect mutuel entre les peuples, au commerce libre et équitable, à l'élimination de la pauvreté et à la protection des droits de l'homme, en particulier ceux de l'enfant, ainsi qu'au strict respect et au développement du droit international...

Niektoré enumeratívne spojenia majú hodnotu termínu: *voľný pohyb osôb, služieb, tovaru a kapitálu*.

1) frekventované používanie určitých typov **vedľajších viet**: *vzťažné, podmienkové a účelové* sa používajú často, zriedkavejšie sú vedľajšie vety príslovkového určenia času. Text je preplnený vzťažnými vetami, početné vzťažné spojky sme už spomínali vyššie. Nižšie uvádzame príklady podmienkových, účelových a príčinných vedľajších viet.

Príslovkové vedľajšie vety podmienkové (Propositions subordinées de condition)

Príklad 1

Ak sa jeden alebo viac členských štátov ocitne v naliehavej núdzovej situácii v dôsledku náhleho prílevu štátnych príslušníkov tretích krajín, môže Rada na návrh Komisie prijať európske nariadenia alebo európske rozhodnutia obsahujúce dočasné opatrenia v prospech dotknutého, respektíve dotknutých členských štátov.

Au cas où un ou plusieurs États membres se trouvent dans une situation d'urgence caractérisée par un afflux soudain de ressortissants de pays tiers, le Conseil, sur proposition de la Commission, peut adopter des règlements ou décisions européens comportant des mesures provisoires au profit du ou des États membres concernés. Il statue après consultation du Parlement européen.

Príklad 2

Ak sa člen Rady domnieva, že navrhovaným európskym rámcovým zákonom uvedeným v odseku 2 by mohli byť dotknuté základné aspekty jeho systému trestného súdництва, môže požiadať, aby o návrhu rámcového zákona rokovala Európska rada.

Lorsqu'un membre du Conseil estime qu'un projet de loi-cadre européenne visée au paragraphe 2 porterait atteinte aux aspects fondamentaux de son système de justice pénale, il peut demander que le Conseil européen soit saisi. Dans ce cas, la procédure visée à l'article III-396 est suspendue. Après discussion et dans un délai de quatre mois à compter de cette suspension, le Conseil européen.

Príklad 3

vráti návrh späť Rade, čím sa ukončí pozastavenie postupu uvedeného v článku III-396, **ak** je uplatniteľný

renvoie le projet au Conseil, ce qui met fin à la suspension de la procédure visée à l'article III-396 **lorsque** celle-ci est applicable

Vedľajšie vety podmienkové zväčša vymedzujú podmienky, za ktorých sa uskutočňuje/ nastáva dej alebo jav. V skúmanom texte sa vyskytovali aj také súvetia, kde jedna hlavná veta mala niekoľko podradovacích viet (o.i. aj podmienkových), ktoré vymedzovali viacero podmienok, za ktorých dej môže nastať.

Príklad 4

Ak do uplynutia lehoty uvedenej v odseku 3 Európska rada nekonala, alebo **ak** do dvanástich mesiacov od predloženia nového návrhu podľa odseku 3 písm. b) nebol prijatý európsky rámcový zákon a **ak** si najmenej jedna tretina členských štátov želá nadviazať posilnenú spoluprácu na základe dotknutého návrhu rámcového zákona, oznámia to Európskemu parlamentu, Rade a Komisii.

Si, à l'issue de la période visée au paragraphe 3, le Conseil européen n'a pas agi ou **si**, dans un délai de douze mois à compter de la présentation d'un nouveau projet au titre du paragraphe 3, point b), la loi-cadre européenne n'a pas été adoptée et **qu'**au moins un tiers des États membres souhaitent instaurer une coopération renforcée sur la base du projet de loi-cadre concerné, ils en informent le Parlement européen, le Conseil et la Commission.

Vedľajšie vety	Hlavná veta
1. ak do uplynutia lehoty uvedenej v odseku 3 Európska rada nekonala,	oznámia to Európskemu parlamentu, Rade a Komisii.
2. ak do dvanástich mesiacov od predloženia nového návrhu podľa odseku 3, písm. b) nebol prijatý európsky rámcový zákon,	
3. ak si najmenej jedna tretina členských štátov želá nadviazať posilnenú spoluprácu na základe dotknutého návrhu rámcového zákona	

Podľa vzťahu k nadradenej vete môžeme pozorovať v týchto vetách závislosť toho istého stupňa. Vo francúzskom texte sa táto závislosť demonštruje použitím spojky **que** v poslednej vedľajšej vete.

Príslovkové vedľajšie vety účelové (Propositions subordonnées de but)

Dans ce cas, il adopte, sans délai injustifié, sur recommandation de la Commission, les recommandations qu'il adresse à l'État membre concerné **afin que** celui-ci mette un terme à cette situation dans un délai donné.

V prípade, že existuje, prijme bez zbytočného odkladu na základe odporúčania Komisie odporúčania adresované dotknutému členskému štátu s **cieľom** ukončiť daný stav v rámci stanovenej lehoty.

5. 1 Syntaktické zmeny vyplývajúce z rozdielnej povahy jazykov

Z pohľadu syntaxe rozdiely medzi dvomi jazykovými systémami vyplývajú z ich rozdielnej povahy. *Syntetická* slovenčina stojí v protiklade s *analytickou* angličtinou a francúzštinou. V textoch EÚ je viditeľné syntaktické zjednodušenie, vety majú pragmaticky priehľadnú syntax, slovosled, uprednostňujú sa zrozumiteľné syntaktické konštrukcie. (Čo však niekedy v slovenčine neplatí. Napodobňovaním anglickej syntaxe sa vety niekedy zbytočne komplikujú).

Väčšina zo spozorovaných syntaktických zmien nemala vplyv na význam, nespôsobovali žiadny významový posun. Medzi tieto javy patria:

a) *rozdiely v slovoslede:*

a1) *zámena vetných členov (podmet, predmet)*

Príklad 1

Vymedzenie právomocí Únie sa spravuje zásadou prenesenia právomocí. Vykonávanie právomocí Únie sa spravuje zásadou subsidiarity a proporcionality.

Les principes de subsidiarité et de proportionnalité régissent l'exercice de ces compétences.

Príklad 2

Cieľom Únie je presadzovať mier

L'Union a pour but de promouvoir la paix

a2) rozdiel v polohe slovenského a francúzskeho prídavného mena

ľudská dôstojnosť	–	la dignité humaine
členský štát	–	État membre
základné slobody	–	les libertés fondamentales

b) spájanie / delenie viet

Komparáciou slovenskej, francúzskej a anglickej verzie *Zmluvy o Ústave pre Európu, Časť 1* sme zistili, že vo všetkých verziách je vysoká miera zhody dĺžky viet. Iba minimálne percento viet nemalo totožnú dĺžku.

Z celkového množstva 380 analyzovaných viet, čo predstavuje 12,7 viet na jednu stranu, bola dĺžka viet ponechaná vo všetkých verziách rovnako, až na jeden prípad. Ide teda o 96,2 percentnú zhodu totožnosti dĺžky a počtu slovenských a francúzskych viet. V relácii slovenský – anglický text sa počet viet zhoduje na 100% a ich dĺžka viac-menej tiež.

Európsky ombudsman volený Európskym parlamentom prijíma a prešetruje sťažnosti na nesprávny úradný postup inštitúcií, orgánov, úradov alebo agentúr Únie za podmienok ustanovených v ústave a podáva o nich správy. Európsky ombudsman je pri výkone svojej funkcie úplne nezávislý (Čl. I-49).

A European Ombudsman elected by the European Parliament shall receive, examine and report on complaints about maladministration in the activities of the Union institutions, bodies, offices or agencies, under the conditions laid down in the Constitution. The European Ombudsman shall be completely independent in the performance of his or her duties (Art. I-49).

Vo francúzskej verzii došlo k ich rozdeleniu z dvoch viet na tri:

Un médiateur européen, élu par le Parlement européen, reçoit les plaintes relatives à des cas de mauvaise administration dans l'action des institutions, organes ou organismes de l'Union, dans les conditions prévues par la Constitution. Il instruit ces plaintes et fait rapport à leur sujet. Le médiateur européen exerce ses fonctions en toute indépendance (Article I-49).

Tento odsek tiež môže slúžiť ako argument potvrdzujúci náš predpoklad, že slovenský text je prekladom anglickej verzie.

V excerptovanom materiále sa nám však podarilo nájsť aj také prípady, keď rozdielna povaha jazykov viedla k výrazovým zmenám. Prenesením francúzskej syntaktickej konštrukcie sa v slovenskom texte objavilo niekoľko nedokonalostí: *hromadenie spojok, dlhé nezrozumiteľné vety, genitívne prívlastky*, atď. Tento jav spôsobuje viacero faktorov. Často sa uvádza nedostatok času, spolupráce, či skúseností. Podľa Príručky úpravy dokumentov „z praktických dôvodov, najmä aby sa mohli robiť identické odkazy vo všetkých jazykoch, členenie textu na vety musí byť vo všetkých jazykoch rovnaké. Tam, kde táto zásada spôsobuje v jednom alebo viacerých jazykoch ťažkosti, sa veta rozdelí bodkočiarkou“ (Príručka, 2010). V mnohých textoch, (platí to najmä pre právne, administratívne), má prekladateľ tendenciu preniesť čo najviac slov z VJ do CJ.

c) Okrem spomenutých syntaktických zmien sú ďalším fenoménom, ktorý patrí k neodmysliteľnej charakteristike politicko-právnych textov a zastáva v nich zvláštne miesto **jazykové šablóny**, inými slovami štandardné, stereotypné konštrukcie, ktoré sa v texte pravidelne opakujú.

Jazykové šablóny Tomášek charakterizuje ako „viacslovné, často polovetné až vetné konštrukcie, ktoré sa vyskytujú ako

obvyklá náležitosť právnych prejavov. Na prvom mieste u nich nie je výpovedná hodnota, ale dokreslenie právnych prejavov čo do ich štýlu“ (Tomášek, 1998, 47). Alebo „jazyková šablóna je ustálený, štandardný právny zvrät (spojenie slov, ale aj celá veta), daný v právnej oblasti konvenciou, ktorý vstupuje do právneho prejavu ako ústrojný a konštrukčne hotový“ (Tomášek, 1998, 48). Ďalej dodáva, že „pri vymedzení jazykových šablón oproti termínu z hľadiska ich tvorenia je treba si uvedomiť, že termín vznikol spravidla diferenciaciou odborného pojmu (*genus proximus*) ako výraz poznávania objektívnej (v našom prípade právnej) skutočnosti prostredníctvom jazyka, zatiaľ čo jazykové šablóny vznikli automatizáciou jazykových prostriedkov“ (Tomášek, 1998, 48). Nakoniec pripomína, že „jazykové šablóny sú v právnom systéme funkčné a sú jeho neterminologickou, neoddeliteľnou súčasťou. Smerujú k štýlovej náležitosti, ale aj k úspornosti a koniec koncov aj k intelektuálnosti právnych prejavov“ (Tomášek, 1998, 48).

Tomášek pri klasifikácii jazykových šablón v právnych prejavoch využíva dve hľadiská:

- štrukturálne hľadisko a
- funkčné hľadisko.

Jazykové šablóny sa podľa štrukturálneho hľadiska delia na:

- **lexikálne šablóny** = spojenia slov, charakterizované svojou štandardnosťou, ktoré sú súčasťou vety (*pod trestom peňaznej pokuty*),
- **vetné šablóny** = štandardné útvary, ktoré majú podobu vety, aj nedokončenej (*ustanovenie tohto zákona platí pre*),
- **konštrukčné šablóny** = zvláštne vetné útvary, ktoré vytvárajú určitú rámcovú konštrukciu, v ktorej je iba jedna konštantná veličina – jadro šablóny – ostatné prvky sa menia (*Podľa článku ... zákonníka ...*).

Jazykové šablóny sa podľa funkčného hľadiska delia podľa ich pozičných funkcií na:

- **úvodné šablóny** = stoja v čele určitého prejavu alebo jeho úseku,
- **záverečné šablóny** = uzatvárajú určité výpovede alebo časti právnych prejavov,
- **vnútorné šablóny** = zaisťujú pokračovanie a nadväznosť na predchádzajúci prejav (v súlade s ustanovením) (Tomášek, 1998, 48).

V nadväznosti na Tomáška sme z textu vyexcerpovali príklady niektorých šablón:

a) lexikálne šablóny (ktoré sú zároveň konštrukčnými šablónami):

v súlade s článkom ... , conformément à l'article ... ,

v súlade s podmienkami ustanovenými v ... , conformément aux conditions prévues par... ,

odchylne od odseku ... , par dérogation au paragraphe ... ,

b) vetné šablóny (ktoré zároveň môžu slúžiť ako konštrukčné, úvodné, či konečné):

pokiaľ neustanovuje inak, sauf dans les cas où ... en dispose autrement,

v súlade s kritériami ustanovenými v článku ... ods. ..., conformément aux critères prévus à l'article ..., paragraphe 4,

v súlade s postupom ustanoveným v článku ... ods. ..., conformément à la procédure prévue à l'article ..., paragraphe ... ,

v rozsahu, ktorý je zlučiteľný s odsekmi ... , dans la mesure où cela est compatible avec les paragraphes ... ,

... sú pri výkone svojich funkcií úplne nezávislí, ils exercent leurs fonctions en pleine indépendance,

na účely písmen ..., aux fins des points ...,

Pravidlá, ktoré sa vzťahujú na ...m, les règles relatives à ...,

Vo všeobecnom záujme Únie sú pri výkone svojich funkcií úplne nezávislí. Ils exercent leurs fonctions en pleine indépendance, dans l'intérêt général de l'Union.

c) konečné vetné šablóny:

Na vykonanie (takejto úlohy) sa vzťahuje článokLa réalisation (d'une telle mission) est régie par l'article

avšak vykonávanie tejto právomoci nesmie viesť k tomu, aby sa členským štátom bránilo vykonávať ich právomoci.

sans que l'exercice de cette compétence ne puisse avoir pour effet d'empêcher les États membres d'exercer la leur.

ak nie je v ústave ustanovené inak.

sauf dans les cas où la Constitution en dispose autrement.

d) vnútrovetné šablóny:

uvedený v článku ... ods., visé à l'article ..., paragraphe

bez toho, aby bol dotknutý článok ..., ods. ..., sans préjudice de l'article ..., paragraphe ...,

Syntaktická a pragmatická dimenzia vniesla do terminológie nový pohľad a prispela k vzniku textovej terminológie, ktorá v mnohých ohľadoch konkuruje preskriptívnej terminológii Wüsterovej orientovanej predovšetkým na koncept. Textovej dimenzii termínu začali lingvisti venovať pozornosť vo frankofónnych krajinách (Kanada). Patrí k najmladším oblastiam lingvistiky a u nás sa jej dostáva čoraz viac pozornosti (pozri práce J. Levickej).

6 Štylistická analýza textov EÚ

Štylistická rovina v tomto type textov (administratívne, politicko-právne) do veľkej miery súvisí a je podmienená formálnou stránkou. Kohéznosť, koherencia a vnútorná logika textu je často zabezpečená a priamo vyplýva z formy textu, ktorá sa pri preklade musí zachovať. Po formálnej stránke je pri textoch EÚ požiadavka jednotnosti, všetky jazykové verzie musia byť identické.

Keďže ako „vzorový“ text najčastejšie slúži anglická verzia, za účelom zachovať formálnu jednotnosť sa do ostatných jazykov, medzi nimi aj do slovenského, prenáša vplyv anglického úzu: autori *nepoužívajú tabulátor*, či odrážky, aby naznačili odseky v texte, ale píšú súvislý text, medzi ktorým sa vynechávajú riadky, čo je pre slovenčinu netypické. Pozorujeme aj *nadmerné využívanie dvojbodiek, pomlčiek a bodkočiarok*.

Príklad nepoužívania tabulátora:

Príklad 1

V určitých oblastiach a za podmienok ustanovených ústavou má Únia právomoc vykonávať činnosti, ktorými podporuje, koordinuje alebo dopĺňa činnosti členských štátov bez toho, aby tým v týchto oblastiach nahrádzala ich právomoc (Čl. I-12).

Príklad 2

Právne záväzné akty Únie prijaté na základe ustanovení časti III, ktoré sa vzťahujú na tieto oblasti, nesmú zahŕňať harmonizáciu zákonov alebo iných právnych predpisov členských štátov (Čl. I-12).

To isté postihuje aj francúzsky text. Keď porovnáme francúzsku ústavu (*la Constitution française*) a Zmluvu o Ústave pre Európu (*Traité établissant une Constitution pour l'Europe*), v druhej zo spomínaných ústav pocítujeme tiež prevahu anglického úzu.

Franek (1997, 44) hovorí, že „vzdialenosť medzi obidvoma jazykovými kódmi je priveľká, preto každý pokus zotrieť hranice vytvorené odlišným jazykovým a kultúrnym vývojom musí zanechať odraz v štruktúre prijímacieho jazyka“.

Dokumenty EÚ majú tvoriť samostatnú jednotku, ktorej cieľom nie je prispôbovať sa jazyku a úzu jednotlivých členských štátov. Pri preklade nedochádza k adaptácii podľa analogických komunikátov. Texty EÚ majú byť nadnárodné. Počas nášho výskumu sme pozorovali rozdiely medzi Zmluvou o Ústave pre Európu a Ústavou Slovenskej republiky. Formálne rozdiely sa zreteľne premietajú na prvý pohľad, v tabuľke vymedzíme niekoľko rozdielov v jazyku týchto dvoch dokumentov.

<i>Zmluva o Ústave pre Európu</i>	<i>Ústava SR</i>
spôsobom ustanoveným	spôsobom, ktorý ustanoví
je zakázaná	zakazuje sa
Voľný pohyb osôb, služieb, tovaru a kapitálu a sloboda usadiť sa sú v rámci Únie zaručené	Sloboda pohybu a pobytu sa zaručuje
podľa článku I-10 ods. 2 písm. c).	podľa čl. 77 ods. 1
Vykonávať funkciu	vykonávať úrad, ujať sa funkcie,
osoby, ktoré poskytujú záruky úplnej nezávislosti	sú pri výkone svojej funkcie nezávislí

Tab. 5 Dištinkívne znaky legislatívnych textov EÚ

Štýl týchto dokumentov sa udomácňuje v jazykoch členských štátov a značne ovplyvňuje aj jej „národné“ dokumenty. Môžeme konštatovať, že náš administratívny štýl sa pod tlakom týchto textov deformuje. O jazykovej kultúre týchto textov sa v súčasnej dobe vedú nekonečné diskusie.

Ako sme už uviedli, skúmaný materiál patrí k *administratívne* štýlu, ktorý je objektívnym štýlom verejného styku a zároveň u nás najmladším štýlom. Podľa Mistríka sú jeho základné vlastnosti: knižnosť, adresnosť, importovanosť, enumeratívnosť, objektívnosť, stereotypnosť, schematickosť, faktografickosť a situovanosť (Mistrík, 1985, 448). Tento štýl patrí k objektívnym štýlom a má s odborným (náučným) štýlom mnoho spoločných črt, medzi nimi písomnosť, verejnosť a presnosť. Knižnosť sa prejavuje v pomerne častom výskyte polovetných participiálnych konštrukcií, najmä s trpnými prídavnými menami, polovetných prechodníkových a infinitívnych konštrukcií, pasívnych väzieb, sekundárnych predložiek. „Administratívny štýl sa konštituoval z písomných záznamov, ktoré boli do slovenčiny importované z iných jazykov. Prebrali sa najmä vetné modely z nemčiny a latinčiny, čo sa prejavuje v používaní prídavných mien, prechodníkov, slovesných podstatných mien a i.“ (Dekanová, 2008, 71)

Mistrík ďalej člení žánre administratívneho štýlu na 1. *dokumentárne* (zápisnica, protokol, rezolúcia, zmluva a i.); 2. *oznamovacie* (hlásenie, správa, vyhláška, úradný prípis, pozvánka, inzerát, oznámenie); 3. *heslové* (súpisy, zoznamy, inventáre, harmonogramy a pod.) (Mistrík, citované podľa Dekanová, 2008, 72). V rámci administratívneho štýlu sa pod vplyvom súčasnej situácie vyčlenili ďalšie sekundárne štýly ako diplomatický, oficiálny, legislatívny, administratívno-právny, inštitucionálno-právny, obchodný (Dekanová, 2008, 72).

Podľa Mistríkovej klasifikácie štýlu na sekundárne štýly, texty EÚ môžeme zaradiť do *legislatívneho štýlu*, ktorý je štýlom zákonov, nariadení, noriem, a pod. „Legislatívny text musí byť matematicky presný, jednoznačný a pritom zrozumiteľný“ (Mistrík,

1997, 553)¹². Legislatívny štýl má dlhé vety, jednoduchú interpunkciu a presnú terminológiu. Ako upozorňuje Mistrík „v legislatívnych textoch môže jediné nepozorne použité znamienko zapríčiniť nedozerané škody” (Mistrík, 1997, 553).¹³

Pristúpením našej krajiny do európskeho spoločenstva sa preklad inštitucionálno-právnych textov stal obzvlášť aktuálnym, pretože väčšina písomností a legislatíva Európskej únie i ďalších medzinárodných inštitúcií sa realizujú predovšetkým v tomto štýle (Dekanová, 2008, 72). Za jeden z najdôležitejších aspektov takéhoto typu dokumentov Dekanová označuje nadnárodnosť resp. medzinárodnosť, texty sú určené adresátom, recipientom z rôznych krajín.

V nasledujúcej časti sa ďalej sústredíme na *umelecké prvky v textoch EÚ*. Môžeme sem zaradiť figuratívnosť a metaforicky motivované termíny v odbornom texte. Pod motivovanosťou, ktorá prekonala určitý vývin (významová priezračnosť, motivačná zreteľnosť) sa rozumie vlastnosť, ktorá sa snaží objasniť pôvod utvorenia termínu, čím sa má uľahčiť chápanie konkrétneho termínu (Masár, 1991, 41). Argumenty v prospech motivovanosti termínu nemožno ignorovať. Pre používateľa daného jazyka je táto vlastnosť nesmierne dôležitá, pretože pociťuje priamy vzťah medzi označujúcim (saussurovské signifiant) a označovaným (saussurovské signifié). Jasne motivovaný termín poskytne vo všeobecnosti používateľovi daného jazyka väčšiu mieru informácie.

Takto môžeme utvoriť: a) *jasne motivované termíny*, ktoré sú transparentné a ich význam je ľahko čitateľný (v slovách ako *predsaď, hlas, hlasovať, a pod.*), b) *nejasne motivované termí-*

¹² O paradoxe a rozpore medzi jednoznačnosťou a zrozumiteľnosťou – pozri kapitolu 2.

¹³ Môžeme uviesť známy príklad: *omilostit', nie obesit' – omilostit' nie, obesit'.*

ny, ktoré do nášho slovného fondu vstupujú najmä vo forme kalkov a výpožičiek (*ombudsman, komunitárny*, a i.) a c) **falošne motivované termíny**¹⁴, u ktorých motivácia nie je v súlade s povahou označovaného javu, zvädza k nesprávnemu chápaniu (v niektorých prípadoch by sme mohli uvažovať o tom, či zámerne), vo všeobecnosti spôsobuje zlé alebo sťažené chápanie. Na falošnú motiváciu upozorňuje už Horecký: „Teoreticky i prakticky je možná i zámerná falošná motivácia, aby sa kryl pravý význam označovaného javu“ (Horecký, 1956, 48). O falošnú motiváciu ide v prípadoch, ak „vnútorná forma termínu síce ukazuje na určitú motivovanosť, ale tá neumožňuje správne chápanie termínu“ (Masár, 1991, 41). „Spoločným znakom termínov s falošnou motiváciou je to, že sa v ich štruktúre realizujú okrajové, nepodstatné, náhodné alebo aj nejestvujúce znaky pomenúvaného pojmu, resp. objektu“ (Masár, 1991, 42). Horecký uznáva, že každý jazykový znak je nejako motivovaný (porovnaj Horecký, 1956, 45-50). Nadine Celotti a Maria Teresa Musacchio tvrdia, že pomenúvanie nie je nikdy „*nevinný akt*.“ „Il arrive que les « faiseurs de noms » sont amenés à devoir se confronter avec une dimension plus strictement politique. Si dans le monde politique, dans son sens large, il est connu que nommer n'est pas un acte innocent, comme peut l'illustrer le changement continu des noms attribués aux prises de possession de territoire, tout au long des époques : villes, pays renommés par le nouveau « possesseur », dans les mondes de spécialité, aussi, nommer peut ne pas être un acte innocent“ (Celotti – Musacchio, 2004, 265).

Sťažené chápanie terminológie EÚ spôsobuje v prvom rade množstvo xenotermínov, výpožičiek a kalkov. Motivácia býva

¹⁴ Môžeme poznamenať, že výraz *falošná* motivácia je prebraný kalkovaním z anglického *false*, čomu zodpovedá francúzske *faux/ fausse*. V pôvodnom význame tohto slova sa nejedná o falošnosť, ale skôr o nesprávnosť. Preto pokladáme za adekvátnejšie spojenie *nesprávne motivované termíny*.

často nejasná aj kvôli tomu, že pod tvorbu termínov sa podpisuje politický konsenzus a jazyková stránka preto býva zanedbaná.

Ďalej môžeme rozoznávať *morfologickú* a *sémantickú* motiváciu. Pri morfologickej motivácii ide o schopnosť odvodiť obsah kompozita od významu jeho jednotlivých elementov. Tu môžeme zasa spomenúť slovo *flexiistota*. Obidve zložky slova sú evidentné: flexibilita a istota, avšak ich spojením do jedného výrazu získame jav, ktorý len ťažko spĺňa obidva parametre.

Viacslovné pomenovania z terminológie EÚ sú často motivované priezviskom, či geografickým názvom, ktoré nehovoria nič o podstate vyjadrovaného pojmu, pojmová zložka sa stráca zo zreteľa.

(*Lisabonská zmluva (Traité de Lisbonne)*, *Maastrichtské kritériá (Critères de Maastricht)*, *Bolonský proces (processus de Bologne)*, *Rímske zmluvy (Traités de Rome)*, *Kodanské kritériá (Critères de Copenhague)*, a pod.)

Masár takého termíny nazýva **dedikačnými termínmi** a hovorí o nich, že sú nemotivované (Masár, 1991, 39). (*Marshallov plán (le plan Marshall)*.)

„V praxi sa neraz kladie otázka, či dať prednosť motivovanému alebo nemotivovanému termínu. Odpoveď je jednoznačná: treba uprednostniť (za rovnakých podmienok) motivované termíny, najmä termíny tvorené z domácich základov a domácimi slovo-tvornými prostriedkami. Nejde však len o to, že motivované termíny majú aj napriek výhradám veľké sympatie, ale v našej situácii ide aj o to, že tvorenie motivovaných termínov má u nás dlhú tradíciu, ktorá sa nepretrhla ani v najnovšej vývinovej etape slovenskej terminológie, ak za túto etapu pokladáme celé povojnové obdobie. Naopak, vlastnosť motivovanosti sa v slovenskej teórii terminológie postuluje ako prvá a základná vlastnosť termínu“ (Masár, 1991, 39). V súčasnej dobe však môžeme konštatovať, že táto tradícia sa pretŕha pri terminológii EÚ.

Furdík uvádza, že „percentuálny pomer slovotvorne motivovaných a nemotivovaných slov v slovnej zásobe slovenčiny je 65:35“ (Furdík, 1990, s. 28).

6. 1 Metafora v odbornom vyjadrovaní

Vyšším stupňom motivovanosti Horecký nazýva metaforu (1956, 46). Zo štylistického hľadiska sa terminológia charakterizuje ako prísne nocionálna lexika, v ktorej sú dvojzmyselnosť a figuratívnosť vnímané ako nežiaduce javy.

Podľa Popoviča „pomenovacia činnosť v odbornom texte sa uskutočňuje jednoznačne podľa denotatívneho významu slova, konotácie slova ustupujú do úzadia“ (1983, 277). Avšak, ukázalo sa, že metafora je osvedčený, efektívny a frekventovaný postup pri tvorení terminológie rôznych vedných odborov. Existenciou metafory v odbornom jazyku sa zaoberajú viacerí lingvisti, napr. G. Miššíková, ktorá podáva štúdiu o metaforicky motivovaných termínoch v stomatológii.

E. Dekanová mapuje metaforu v publicistických textoch. „V ruskej publicistike sa od 80. rokov minulého storočia frekventuje (sic!) veľký počet metaforických spojení, ktoré poukazujú na rôzne fragmenty zobrazovania sveta a spoločnosti, na procesy, ktoré sa v spoločnosti odohrávajú. V tejto súvislosti by sme chceli poznamenať, že v publicistike sa používa metaforizácia termínov najmä na zobrazenie negatívnych stránok politiky, ekonomiky, spoločenskej situácie a pod. V publicistickej metaforizácii pozorujeme aj časté preberanie argotizmov a, bohužiaľ, v prejavoch politikov aj vulgarizmov. Podľa G. N. Skľarevskej až 80% metaforických spojení má v publicistike pejoratívny charakter, napr. *biela smrť*, *biele kone*, *tunelovanie*, *šoková terapia* a i.“ (Dekanová, 2008, 78).

„Právne prejavy sú vo všeobecnosti postavené na označovaní objektívnej právnej skutočnosti, čiže na designácii (denotácii). Vo

všeobecnosti je im cudzia bežná tendencia umeleckého vyjadrovania označovať skryte alebo vedľajším spôsobom ešte niečo iné, čiže konotácia“ (Tomášek, 1998, 126). Avšak synekdocha typu *pars pro toto* sa v právnej reči vyskytuje bežne (manžel, anglicky: spouse, francúzsky: conjoint – ale myslia sa obaja manželia) (porovnaj Tomášek, 1998, 128).

V slovnej zásobe EÚ nachádzame nasledujúce metaforicky motivované terminologické jednotky:

Piliere EÚ (Piliers de l'Union européenne),

Pevnosť Európa (Forteresse Europe) Tento výraz často označuje prístup a snahu obrániť Európu pred vonkajšími vplyvmi, najmä kultúrnymi. Termín „pevnosť Európa“ sa často objavuje pri diskusiách o právnej úprave azylu a prisťahovalectva (Glossary, 2010).

Most Európa (Passerelle communautaire) Ide o postup presunu určitých záležitostí z tretieho piliera EÚ do prvého piliera, aby bolo možné sa nimi zaoberať použitím metódy Spoločenstva. Rozhodnutia o využití mostu musia byť prijaté jednomyselne Radou a ratifikované každým členským štátom prisťahovalectva (Glossary, 2010).

Vo francúzskej a anglickej verzii Zmluvy o Ústave pre Európu sme našli nasledujúce metaforické spojenie slov:

À la lumière des orientations du Conseil européen, l'Union négocie et conclut avec cet État un accord fixant les modalités de son retrait, en tenant compte du cadre de ses relations futures avec l'Union (Art. I-60).

In the light of the guidelines provided by the European Council, the Union shall negotiate and conclude an agreement with that State, setting out the arrangements for its withdrawal, taking account of the framework for its future relationship with the Union (Art. I-60).

... les États membres sont traités *sur un strict pied d'égalité* pour la détermination de l'ordre de passage et du temps de présence de leurs ressortissants au sein de la Commission; en conséquence, l'écart entre le nombre total des mandats détenus par les ressortissants de deux États membres donnés ne peut jamais être supérieur à un; ... (Art. I-26).

Slovenský text je, oproti francúzskemu, či anglickému, zbavený metaforickosti:

V zmysle usmernení Európskej rady Únia dojedná a uzavrie s takým štátom zmluvu, ktorá ustanoví spôsob jeho vystúpenia, pričom zohľadní rámec jeho budúcich vzťahov s Úniou (Čl. I-60).

... členské štáty majú úplne rovnaké postavenie, pokiaľ ide o určovanie poradia a času, počas ktorého pôsobia ich štátni príslušníci ako členovia Komisie; v dôsledku toho rozdiel medzi celkovým počtom funkčných období, ktoré zastávajú štátni príslušníci ktorýchkoľvek dvoch členských štátov, nesmie byť nikdy vyšší ako jeden, ... (Čl. I-26).

6. 2 Typografické znaky

Formálna úprava, členenie a priestorová organizácia komunikátu sú stredobodom tejto podkapitoly, ktorá vznikla na základe analýzy makroštruktúry skúmaných textov. Tvorcovia a prekladatelia právnych textov Únie musia presne dodržiavať a zachovávať ich formálnu úpravu, základnú štruktúru, rozloženie, rozdelenie na stanovené časti – kapitola, článok, odsek a pod. Toto pravidlo sa uplatňuje taktiež pre rez písma, umiestnenie nadpisov, medzery, písanie veľkých písmen. Mnohé z toho však býva

v rozpore so slovenským úzom (už spomínané nepoužívanie odsadenia jednotlivých odsekov), či dokonca s Pravidlami slovenského pravopisu. Jazykovedný ústav Ľ. Štúra musel dať súhlas na písanie veľkých písmen v skrátенých názvoch inštitúcií (Rada, Komisia). Vztahuje sa to aj na prvý odsek v preambule, ktorý je podľa anglického vzoru celý napísaný veľkými písmenami, ďalej prvé slová v ďalších odsekoch sú tiež napísané veľkým tlačným.

Texty EÚ postupne prechádzajú rôznymi formálnymi zmenami takmer vo všetkých úradných jazykoch. Napríklad pri pomenúvaní a písaní veľkých písmen – výraz *Spoločná poľnohospodárska politika* sa najprv písal s veľkým začiatočným písmenom, avšak nakoniec sa ustálil s malým „s“ ako *spoločná poľnohospodárska politika*. To isté platí pre používanie kurzívy, v slovenskom texte sa používa presne tak isto ako v anglickom, napríklad výraz *acquis*, ktorý sa momentálne povinne uvádza v kurzíve, avšak, nebolo to vždy pravidlom.

Z nášho porovnania je zreteľné, že grafická stránka slovenskej, francúzskej aj anglickej verzie je takmer identická. Tvorcovia týchto textoch vychádzajú aj z predpokladu, že totožnosť formálnej stránky zabezpečí aj obsahovú totožnosť. (Čo nemusí byť vždy pravda, ako sme videli napr. pri ukážke dlhých viet.)

V texte sa nám podarilo nájsť aj také prípady, keď sa slovenský preklad riadil slovenským úzom, konkrétne pri písaní veľkých písmen:

<i>État membre</i>	–	<i>Member State</i>	–	<i>členský štát</i>
<i>la Constitution</i>	–	<i>the Constitution</i>	–	<i>ústava</i>

Zmluva o Ústave pre Európu, ale aj ďalšie legislatívne texty EÚ, sa odlišujú od ostatných textov príznačnou dištinktívnou makroštruktúrou. Cieľom makroštruktúralnej formy je prispieť k jasnosti, zrozumiteľnosti a presnosti obsahu. Štruktúru textov EÚ by sme mohli nazvať **záväznou**. Typografické konvencie a normy sa prísne dodržiavajú. Používateľ má k dispozícii hotové

predlohy, či návrhy právnych dokumentov. Tieto predlohy pomáhajú zachovávať jednotnosť nielen vo forme, ale aj v používaní terminológie, nemenných štandardných formulácií (jazykových šablón). Všetky vyššie uvedené znaky majú prijímateľovi uľahčiť recepciu predmetného textu.

O dôležitosti formálnej jednotnosti hovorí aj Škrlantová. Nazýva ju *textovo-normatívna ekvivalencia* a znamená rešpektovanie textotvorných konvencií, ktoré sa presadili v rámci inštitúcií EÚ (Škrlantová, 2004, 121).

Záver

Prvoradým cieľom vedeckej monografie je snaha o systematickú a komplexnú jazykovú charakteristiku legislatívnych textov inštitúcií EÚ, vymedzenie ich najcharakteristickejších črt na úrovni morfológie, lexikológie, syntaxe a štylistiky. Pri charakteristike textov z hľadiska jednotlivých jazykových úrovní sú v centre nášho záujmu predovšetkým znaky, relevantné z hľadiska interlingválneho transferu. Jedným z parciálnych cieľov je zámer predstaviť jazykovú politiku Únie, zmapovať postavenie jednotlivých úradných jazykov a priblížiť proces tvorby, analýzy, interpretácie a prekladu s jeho osobitosťami. Prieskum počtu prekladaných strán v rámci EÚ potvrdzuje hegemoniu angličtiny, z ktorej sa postupne stáva *lingua franca*.

Predmetom nášho výskumu sú legislatívne texty vzhľadom na ich závažnosť a priamy dosah na každodenný život, pričom jadro analýzy tvorí Zmluva o Ústave pre Európu a jej jednotlivé jazykové verzie; konkrétne slovenská, francúzska a anglická. Obsah tohto dokumentu rozprúdil veľa diskusií, avšak jeho jazykovej stránke sa zatiaľ nevenovala dostatočná pozornosť. Od začiatku vychádzame z predpokladu, že slovenská verzia vznikla procesom prekladu, pričom za východiskový text môžeme pokladať anglickú verziu. Tento predpoklad dokladujeme viacerými príkladmi, kde pozorujeme výrazný vplyv originálu a to, ako sa konštitutívne prvky východiskového jazyka premietajú aj do cieľového jazyka. Na základe analýzy a komparácie originálu a prekladu konštatujeme, že vplyv originálu je veľmi silný. Súvisí to aj so špecifickou povahou legislatívnych dokumentov inštitúcií Únie, keď cieľom prekladu týchto dokumentov nie je ich adaptácia podľa analogických dokumentov v cieľovom jazyku, ale nadnárodnosť dokumentov Únie vedie k vytvoreniu samostatnej skupiny administra-

tívnych textov. Musíme však poznamenať, že tieto texty značne ovplyvňujú náš administratívny jazyk, ktorý sa účinkom takýchto textov postupne deformuje.

Na základe detailnej analýzy predmetného skúmaného materiálu sme vytýčili konštanty a zvláštnosti pozorované na každej jazykovej rovine samostatne. V prípade morfolologickej roviny sme pozornosť venovali nominalizácii, slovesným podstatným menám, atributívnemu genitívu, druhotným predložkám, použitiu kategórie rodu a čísla podstatných mien, odvodzovaniu ako jednému z produktívnych postupov tvorenia terminológie. V paradigme verba sme pozorovali používanie určitých temporálnych foriem a častý výskyt participií. Lexikálna rovina sa sústredila najmä na produktívne slovotvorné postupy, ktoré sa najčastejšie používajú pri tvorbe a preklade novej terminológie súvisiacej s EÚ. Našu pozornosť upriamujeme na kompozitá ako napríklad slovo *flexiistota*, viacslovné pomenovania so zhodným a nezhodným prívlastkom a ich preklad, ustálené verbo-nominálne spojenia, neologizmy, nociónálne slová, xenoterminy (*komunitárny, pluralizmus, subsidiarita, ombudsman, konvergenčné kritériá* a i.), skratky a skratkové slová, anglicizmy a prevzaté slová, profesionalizmy a slangové pomenovania, archaizmy, polysémiu, homonymiu, zradné slová a synonymiu. V syntaktickej rovine načrtávame problematiku polovetných konštrukcií, genitívnych väzieb a celých reťazcov, ktoré sú pomocou nich vytvorené, poukazujeme na nezrozumiteľnosť a častý výskyt anakolútov, registrujeme taktiež častý výskyt neosobných pasívnych konštrukcií a analyzujeme ich preklad do slovenského jazyka. Zaujala nás aj funkcia spojky a problém neekvivalencie francúzskej spojky *qui, que* a slovenského *ktorý, ktorá, ktoré*, pretože francúzska spojka ponúka oveľa širšie možnosti ako slovenská. Prehľadovo sa venujeme najčastejším typom vedľajších viet a ich prekladu a napokon, v nadväznosti na Tomáška, klasifikujeme a exemplifikujeme jazykové šablóny ako neodmysliteľnú súčasť právneho jazyka. Jazykovú charakteristiku originálu dopĺňa štylistická analýza, v ktorej stručne

definujeme administratívny štýl politicko-právnych textov. Na báze komparácie Zmluvy o Ústave pre Európu a Ústavy Slovenskej republiky vymedzujeme niekoľko dištinkívnych znakov, ktoré demonštrujú odlišnosť týchto dvoch dokumentov. V podkapitole o metafore v odbornom vyjadrovaní sledujeme motiváciu slov tvoriacich terminológiu EÚ a konštatujeme nadmerný výskyt dedikačných termínov. V závere konfrontujeme grafickú stránku jednotlivých korešpondujúcich jazykových verzií. Z porovnania je zreteľné, že forma týchto dokumentov je identická.

Táto publikácia si nekladie za cieľ obsiahnuť všetky vymenované javy do hĺbky, primárne sa zameriava na ich špecifikáciu a charakterizáciu, v snahe vykresliť situáciu v jazyku dokumentov EÚ a priblížiť ich najtypickejšie črty. Výsledkami analýzy chceme prispieť k rozšíreniu poznania všeobecných a špecifických vlastností legislatívnych textov EÚ, poukázať na niektoré prekladateľské problémy a navrhnúť spôsoby ich riešenia. Týmto však skúmaná problematika nie je ani zďaleka vyčerpaná; Európska únia je živý organizmus a je veľmi pravdepodobné, že jazykový systém všetkých jazykov členských štátov Európskej únie bude aj naďalej vystavený neustálemu prílevu množstva termínov, ktoré budú označovať európske koncepty. Výskum v tejto oblasti je pomerne mladý a ponúka široké pole pôsobnosti.

Summary

Language of legislative texts of the EU institutions

The scientific monograph represents an attempt to characterize the legislative texts of the institutions of the European Union on the selected language levels in terms of interlingual transfer. Each chapter focuses on the delimitation of the phenomena that dominate and are typical for this type of text. It systematically maps the distinctive features of administrative, political and legal texts of the EU and their influence on the formation of the administrative style. Special emphasis is put on the terminology and several aspects of translation of texts of the European Union institutions.

The European Union is a focal point where different languages come to the contact on a daily basis. Language also becomes an everyday working tool of politicians, translators, interpreters and journalists. The Union and its institutions undertake to preserve the diversity and multilingualism. And thus every legal text and many other documents have to be translated into all official languages so that all EU citizens understand official documents and have the opportunity to communicate with the EU institutions in their mother tongue (if one of the 24 official EU languages).

After entering of our country into this transnational community and we feel the effects of globalization, integration and harmonization, not only in the political field, but also in the linguistic one. Dynamic social changes affect the sphere of professional communication, which currently plays an important role, and in addition to the common communication, it becomes an essential part of social and cultural life of individuals.

In our country, the research in the field of terminology of specialized legal texts began only recently (it ranges somewhere be-

tween the last 15 years) and it is still topical. The EU is a living organism constantly adopting new decision and approving new projects. It represents an open system as new countries can still join this community of nations. The European Union affects our system of law as well as the language, the foundation of the legal texts. Thanks to the electronic media, dissemination of the texts is fast, which analogically represents a high demand on the work of translators. Various issues appear every day and linguistic issues that appear among them are waiting for quick solutions. Due to the short time limits and in order to easily adapt to European structures, various EU languages have started adopting neologisms often directly taken and not translated from foreign languages, especially from English. The current trend observed in translation of the specialized texts is not to coin the new terminology in different national languages. In addition to direct methods of translation, the characteristics of the syntactic structure of sentences of the source language are often copied into the target language.

Our study is based on the presumptions that 1) legislative texts of the Union are translations from the linguistic and translational point of view; 2) EU documents contain many distinctive features which differ from other texts belonging to the administrative style, creating a very specific and separate group of texts; 3) we assume that the translational process leads to the transfer of foreign language vocabulary from the source language to the target language and that the frequent translation methods in the presented texts are borrowings and calques, i.e. methods of the direct translation.

Our monograph also highlights the impact of globalization in the field of translation and the dominance of the English language. We attempt to encourage not to seek pragmatically means for rapid and effective professional communication, but to make efforts to use the national language, to search for suitable equivalents and to strengthen the belonging to a certain nation. The synthesis of

our research results contributes to the portrayal of the political and cultural image of our contemporary society and it can also serve as a starting material not only for the students of the translation studies, but also for political scientists, sociologists and journalists.

Our primary objective is to bring a systematic and comprehensive linguistic overview of the legislative texts of the EU institutions and to define their most frequent traits on the level of morphology, lexicology, syntax and stylistics. When characterizing the individual language levels we especially aim at those features that have a particular relevance in terms of interlingual transfer. One of the partial goals that we have set at the beginning is to present a language policy, to map the position of each official language and to study the translation process with its specificities. The statistical survey of pages translated within the EU confirmed the hegemony of English, which gradually becomes the *lingua franca*.

As the subject matter of our research, we have selected legislative texts due to their importance and direct impact on everyday life; while the core for our analysis is based on the Treaty establishing a Constitution for Europe and its various language versions, namely the Slovak, French and English one. The contents of this document have given rise to a lot of discussion, but the language it uses has not yet been sufficiently explored. We assumed at the very beginning that the Slovak version is a translation and we consider English version as the source text. Our assumption is proved by a series of examples, where we observe a significant effect of the original, and how the constitutive elements of the source language reflect in the target language. Based on the analysis and comparison of the original and the translation, we can conclude that the impact of the original is very strong. It is also related to the specific nature of legislative documents of the institutions of the Union, when the objective of the translation of the documents is not their adaptation according to analogous docu-

ments in the target language, but transnationality of the documents of the Union leads to the creation of an independent group of administrative texts. We note, however, that these texts greatly affect our administrative language, which gradually deforms.

After a detailed analysis of the examined material, we have set constants and specificities observed on each language level separately. For morphological plan, we pay attention to nominalization, verbal nouns, attributive genitive, secondary preposition, use of category of gender and number of nouns, derivation as one of the productive processes of terminology formation. In the paradigm of verb we have observed the use of certain tenses, temporal forms and frequent occurrence of participles. Lexical level focuses primarily on the productive word formation processes, which are most commonly used in the creation and translation of new terminology related to the EU. Our attention is directed to composites such as the word flexicurity, multi-word names with attributes and their translation, neologisms, loan words, notional words, (community, pluralism, subsidiarity, the Ombudsman, the convergence criteria, the *acquis communautaire* and others), abbreviations, anglicisms, professionalisms and slang names, archaisms, polysemy, homonymy, false friends and synonyms. On the syntactic level, we have outlined the problems of semi-sentence structures, genitives, and the entire chains that are created by genitives. We highlight the lack of clarity and abundance of anacoluthons, we also present the frequent occurrence of impersonal passive constructions and their translation into Slovak. We study the function of a conjunction and the problem of non-equivalence of the French conjunctions *qui*, *que* and Slovak *ktorý*, *ktorá*, *ktoré*, as the French conjunction offers a much wider range of possibilities than Slovak. Consequently, we offer an overview of the most common subordinate clauses and their translations. Finally, we classify and exemplify linguistic patterns as an inherent part of the legal language. Linguistic characteristic of the texts is explored on stylistic level, where we briefly characterize the administrative style of po-

litical-legal texts. On the basis of comparison of the Treaty establishing a Constitution for Europe and the Constitution of the Slovak Republic, we have defined a number of distinctive features which demonstrate the differences between these two documents. Then we add a study of metaphor in specialized texts, where we comment on motivation of the words forming the terminology of the EU and we can state excessive number of dedication terms. At the end, we confront graphical aspects of each corresponding language versions. It is clear that the form of these documents is identical. According to the style guide: "for practical reasons, in particular to be able to create identical references in all languages, the subdivision of the text into sentences must be the same in all languages" (Prirucka, 2010).

Our book, however, is not intended to cover all listed phenomena in depth. We have focused on their delimitation and characterization within the scope of the monograph in order to portray the situation in the language of the EU documents and describe its basic characteristic features.

We have intended to contribute to the state of knowledge of general and specific features of the EU legislative texts. Another objective is to highlight some translation problems and propose ways to solve them. However, the examined issue is far from exhausted. As already mentioned, the European Union is a living organism and it is very likely that we will still have to accept a large number of terms, which will refer to the European concepts. The research in this area is relatively young, and offers a wide scope of activity. The results of our exploration offer a number of solutions to partial translation problems, but we cannot claim them to be complete and final.

Literatúra

- ADAMKA, P. 2009. Koncepty "náš " - "cudzí" a hľadanie vlastnej národnej identity. In *Európske kontexty interkultúrnej komunikácie*. Nitra : UKF, 2009. ISBN 978-80-8094-564-0, S. 353-354.
- CELOTTI, N. – MUSACCHIO, M. T. 2004. Un regard diachronique en didactique des langues de spécialité. In *Ela*. [online]. 2004, roč. 3, č. 135 [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <<http://www.cairn.info/revue-ela-2004-3-page-263.htm>>. ISSN 0071-190X. s. 263-270.
- CONSTITUTION FRANÇAISE. [online]. [s.a.]. [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <http://www.assemblee-nationale.fr/connaissance/constitution_0910.pdf>.
- CSALOVÁ, O. 2013. Current knowledge about adverbs. In *XLinguae*, 2013, Vol. 6, no. 1. ISSN 1337-8384, p. 23-29.
- DEKANOVÁ, E. 2009. *Kapitoly z teórie a didaktiky prekladu odborných textov*. Nitra : UKF, 2009. 151 s. ISBN 978-80-8094-598-5.
- ĎURICOVÁ, A. 2003. Niekoľko poznámok k termínom a ich vlastnostiam. In *Národní knihovna. Knihovnická revue* [online]. 2003, roč. 14, č. 4 [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <<http://knihovna.nkp.cz/Nkk0304/0304233.html>>. ISSN 0862-7487. s. 233 – 235.
- ĎURICOVÁ, A. 2003. *Morfologicko-syntaktické a textové aspekty nemeckého právneho jazyka*. Banská Bystrica : UMB, 2003. 64 s. ISBN 80-8055-799-3.
- ETICKÝ KÓDEX VIACJAZYČNOSTI. [online]. 2006. [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <http://www.europarl.europa.eu/pdf/multilinguisme/ code_conduct_multilingualism_sk.pdf>.
- EURÓPA HOVORÍ ... [online]. 2008. [cit. 2010-07-02]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/74/index_sk.htm#top>.
- EURÓPSKY PARLAMENT V ČÍSLACH. [online]. 2009. [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <<http://www.euoinfo.gov.sk/index/go.php?id=1768>>.
- EURÓPSKY PARLAMENT HOVORÍ... . [online]. 2007. [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <<http://www.euoparl.europa.eu/sides/getDoc.do? pub-Ref=-//EP//TEXT+IM-PRESS+20071017FCS11816+0+DOC+XML+V0/ /SK>>.
- FIGHT THE FOG. [online]. 2001. [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/eu/fight_the_fog_en.pdf>.
- FINDRA, J. 2004. *Štylistika slovenčiny*. Martin : Osveta, 2004. 232 s. ISBN 80-8063-142-5.

- FLÜCKIGER, A. 2005. Le multilinguisme de l'Union européenne : un défi pour la qualité de la législation. In *Jurilinguistique-Jurilinguistics: entre langue et droit - Between Law and Language*. [online]. Bruxelles, Montréal : Bruylant/Thémis, 2005. [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <<http://doc.rero.ch/lm.php?url=1000,43,3,20090116173810-YU/Multilinguisme.pdf>>.
- FRANEK, L. 1997. *Štýl prekladu*. Bratislava : VEDA, 1997. 160 s. ISBN 80-224-0466-7.
- FREQUENTLY ASKED QUESTIONS... . [online]. 2009. [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/dgs/translation/faq/index_en.htm#6>.
- FURDÍK, J. 1990. *Slovotvorná motivácia a jej jazykové funkcie*. Košice : Univerzita P. J. Šafárika, 1990. 135 s. ISBN 80-85515-03-2.
- GIBOVÁ, K. 2008. Niektoré črty textov EÚ z hľadiska ich prekladu z anglického do slovenského jazyka. In 3. študentská vedecká konferencia. [online]. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2008. [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <http://www.pulib.sk/elpub2/FF/Slancova2/pdf_doc/gibova.pdf>. ISBN 978-80-8068-743-4. s. 574-584.
- GIBOVÁ, K. 2009. Nominalizácia a s ňou súvisiace faktory v preklade dokumentov EÚ z anglického do slovenského jazyka. In 4. študentská vedecká konferencia. [online]. Prešov : Prešovská univerzita, 2009. [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <<http://www.pulib.sk/elpub2/FF/Sipko2/index.html>>. ISBN 978-80-8068-969-8. s. 329-339.
- GLOSSARY. [online] 2010. [cit. 2010-07-20]. Dostupné na internete: <http://europa.eu/abc/eurojargon/index_sk.htm>.
- GROMOVÁ, E. 2003. *Teória a didaktika prekladu*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa, 2003. 188 s. ISBN 80-8050-587-X.
- GROMOVÁ, E. 1996. *Interpretácia v procese prekladu*. Nitra : Vysoká škola pedagogická, 1996. 136 s. ISBN 80-8050-076-2.
- GROMOVÁ, E. 2000. *Kapitoly z úvodu do prekladateľstva I*. 2. vyd. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa, 2000. 99 s. ISBN 80-8050-359-1.
- GROMOVÁ, E. 2005. *Kultúra-Interkulturalita-Translácia*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa, 2005. 101 s. ISBN 80-8050-946-8.
- HRDLIČKA, M. a kol. 2004. *Antologie teorie uměleckého překladu : (Výběr z prací českých a slovenských autorů)*. Ostrava : Ostravská univerzita, 2004. 343 s. ISBN 80-7042-667-5.
- HRDLIČKA, M. – VILÍMEK, V. 2008. O vývoji uvažování o odborném překladu na Slovensku a v Čechách. In *Odborný preklad 3*. Bratislava: AnaPress, 2008. ISBN 80-89137-46-6. s. 83-90.
- HORECKÝ, J. 1978. O prekladaní terminológie. In *Preklad spoločenskovedných textov*. Bratislava : Slovenský literárny fond, 1978, s. 61-66.

- HORECKÝ, J. 1956. *Základy slovenskej terminológie*. Bratislava : Slovenská akadémia vied, 1956. 146 s.
- HORECKÝ, J. 1967. O zásadách pri tvorení názvoslovia. In *Kultúra slova*. [online]. 1967, roč. 1, č. 5 [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <<http://www.juls.savba.sk/ediela/ks/1967/5/ks1967-5.pdf>>. s. 129-132.
- HORECKÝ, J. 1983. Nový pohľad na terminológiu. In *Kultúra slova*. [online]. 1983, roč. 17, č. 5 [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <<http://www.juls.savba.sk/ediela/ks/1983/5/ks1983-5.lq.pdf>>. s.129 — 133.
- HOLLÄNDER, P. 1995. Paradox právného jazyka. In *Kultúra slova*. [online]. 1995, roč. 29, č. 6 [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <<http://www.juls.savba.sk/ediela/ks/1995/6/ks1995-6.html>>.
- HUMBLEY, J. 2004. La réception de l'oeuvre d'Eugen Wüster dans les pays de langue française. In *Cahiers du C.I.E.L.* [online]. 2004. Dostupné na internete: <<http://www.eila.univ-paris-diderot.fr/recherche/clillac/ciel/cahiers/2004>>.
- CHARTA ZÁKLADNÝCH PRÁV [online]. 2007. [cit. 2010-07-02]. Dostupné na internete:<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:303:0001:0016:SK:PDF>>.
- CHUQUET, H. 1990. *Pratique de la traduction*. Poitiers : Ophrys, 1990. 170 s. ISBN 2-7080-0621-5.
- IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ, M. – MANÍKOVÁ, Z. 1979. *Slovník cudzích slov*. Bratislava: SPN, 1979. 942 s.
- JAZYKY EURÓPY. [online]. 2008. [cit. 2010-12-09]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/education/languages/at-a-glance/doc1458_sk.htm>.
- JAZYKOVÁ POLITIKA EÚ. [online]. 2010. [cit. 2010-12-09]. Dostupné na internete:<http://ec.europa.eu/education/languages/eu-language-policy/index_sk.htm>.
- JESENSKÁ, P. 2007. Eurospeak and ELF – English as a Current Global Lingua Franca. In *Topics In Linguistics : politeness and Interaction*. [online]. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa, Filozofická fakulta, 2007. [cit. 2010-12-09]. Dostupné na internete: <http://www.fhv.umb.sk/app/accountProperties_Attachment.php?kernelUserID=2441&ID=657>. ISSN 3836/2007. s. 62-67.
- KÁŠOVÁ, M. 2004. K morfológii a slovotvorbe v odbornom jazyku. In *Odborná komunikácia v zjednotenej Európe II*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Fakulta humanitných vied, Praha: Jednota tlmočníkov a prekladateľov, 2004. ISBN 80-8055-886-8. s. 60-65.
- KAZDA, R. 2009. Eurospeak a stokrát opakovaná lož. In *Konzervatívne listy*. [online]. 2009, roč. 6, č. 1 [cit. 2010-12-09]. Dostupné na internete: <<http://www.konzervativizmus.sk/article.php?2307>>.
- KOPECKÝ, P. 2005. *K ekvivalentácii vybranej francúzskej politologickej a právnickej terminológie*. Bratislava : FSEV UK, 2005. 122 s. ISBN 80-969264-0-3.

- KRUPA, V. 1997. Osud jazyka za podmienok interkultúrneho kontaktu. In *Language and Culture in Contacts. Jazykovedný časopis*. [online]. 1997, roč. 48, č. 1 [cit. 2010-12-09]. Dostupné na internete: <http://www.juls.savba.sk/ediela/jc/1997/1/jc1997_1.pdf>. s. 3–8.
- KUCHAR, R. 1998. *Právo a slovenčina v dejinách*. Budmerice : RAK, 1998. 176 s. ISBN 80-85501-14-7.
- LEVICKÁ, J. 2005. *Terminologická databáza v JÚLEŠ SAV. Možnosti, dôvody a prínos*. [online]. Rukopis. [cit. 2010-12-09]. Dostupné na internete: <<http://korpus.juls.savba.sk/publications/block2/2005-levicka-terminologicka%20databaza/2005-levicka-terminologicka%20databaza.pdf>>.
- LEVICKÁ, J. 2004. Terminologie et informatique. In *Actes du 8e Séminaire international d'études doctorales*. [online]. Prešov : Filozofická fakulta PUP, 2004. [cit. 2010-12-09]. Dostupné na internete: <<http://korpus.juls.savba.sk/publications/block1/2003-levicka-terminologie/2003-levicka-terminologie.pdf>> s. 195. ISBN 80-969277-2-8.
- LEVICKÁ, J. 2005. Terminologická synonymia v oblasti stavebníctva vo francúzštine a problematika ekvivalencie. In *Odborný preklad 1*. [online]. Bratislava : AnaPress, 2005. [cit. 2010-12-09]. Dostupné na internete: <<http://www.sspol.sk/files/OP1.pdf>>. ISBN 80-89137-08-3. s. 117-132.
- LEVICKÁ, J. 2006. *Terminologické implikácie štruktúrnej a kontextovej analýzy francúzskej a slovenskej stavebnej lexiky* : dizertačná práca. Bratislava : Univerzita Komenského, 2006. 221 s.
- LISABONSKÁ ZMLUVA... . [online]. 2007. [cit. 2010-07-02]. Dostupné na internete: <<http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:SK:HTML>>.
- MACÚCHOVÁ, M. 2008. Orwell ako vizionár - newspeak a political correctness. In *Analytické sondy do textu 3*. Banská Bystrica : UMB, 2008. ISBN 978-80-8083-643-6, S. 183-187.
- MALBLANC, A. 1968. *Stylistique comparée du français et de l'allemand. Essai de représentation linguistique comparée et étude de traduction*. Paris : Didier, 1968. 349 s.
- MASÁR, I. 2000. *Ako pomenívame v slovenčine*. Bratislava : SAV, 2000. 60 s. ISBN 80-89037-00-3.
- MASÁR, I. 1993. Stav a úlohy slovenskej terminológie. In *Kultúra slova*. [online]. 1993, roč. 27, č. 5-6 [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <<http://www.juls.savba.sk/ediela/ks/1993/5-6/ks1993-5-6.lq.pdf>>. s. 129-139.
- MASÁR, I. 1974. O kritériu systémovosti v terminológii. In *Kultúra slova*. [online]. 1974, roč. 8, č. 5 [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <<http://www.juls.savba.sk/ediela/ks/1974/5/ks1974-5.lq.pdf>>. s. 133 — 139.

- MASÁR, I. 1988. Definície termínu. In *Kultúra slova*. [online]. 1988, roč. 22, č. 5 [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <<http://www.juls.savba.sk/ediela/ks/1988/5/ks1988-5.lq.pdf>>. s. 129-141.
- MASÁR, I. 1989. Vlastnosti termínu. Motivovanosť termínu. In *Kultúra slova*. [online]. 1989, roč. 23, č. 6 [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <<http://www.juls.savba.sk/ediela/ks/1989/6/ks1989-6.lq.pdf>>. s. 202-207.
- MASÁR, I. 1989. Vlastnosti termínu. Systémovosť. In *Kultúra slova*. [online]. 1989, roč. 23, č. 7 [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <<http://www.juls.savba.sk/ediela/ks/1989/7/ks1989-7.lq.pdf>>. s. 225-231.
- MASÁR, I. 1989. Vlastnosti termínu. Ustálenosť, jednoznačnosť a presnosť. In *Kultúra slova*. [online]. 1989, roč. 23, č. 8 [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <<http://www.juls.savba.sk/ediela/ks/1989/8/ks1989-8.lq.pdf>>. s. 294 — 299.
- MASÁR, I. 1991. *Príručka slovenskej terminológie*. Bratislava: VEDA, 1991. 189 s. ISBN 80-234-0341-5.
- MICHELČIKOVÁ, L. 2011. Jazyková politika Európskej únie: od viacjazyčnosti k Eurobabylonu. In *XLinguae : A Trimestrial European Scientific Language Review*. Roč. 3, č. 3, s. 12-16. ISSN 1337-8384.
- MICHELČIKOVÁ, L. 2012. Dištinkatívne morfológické znaky legislatívnych textov inštitúcií EÚ z anglicko-francúzsko-slovenskej konfrontačnej perspektívy. In *XLinguae.eu : a trimestrial European scientific language review*. Roč. 5, č. 1, s. 22-30. ISSN 1337-8384.
- MIKO, F. 1970. *Text a štýl*. Bratislava : Smena, 1970. 167 s.
- MIKO, F. 1994. *Význam, jazyk, semióza*. Nitra : VŠPg, 1994. 143 s. ISBN 80-88738-55-5.
- MISTRÍK, J. a kol. 1993. *Encyklopédia jazykovedy*. Bratislava: Obzor, 1993. 513 s. ISBN 80-215-0250-9.
- MISTRÍK, J. 2002. *Lingvistický slovník*. Bratislava : SPN, 2002. 294 s. ISBN 80-08-02704-5.
- MISTRÍK, J. 1983. *Moderná slovenčina*. 3. vyd. Bratislava : SPN, 1983. 292 s. ISBN 80-08-01042-8.
- MISTRÍK, J. 1997. *Štylistika*. Bratislava : SPN, 1997. 598 s. ISBN 80-08-02529-8.
- MISTRÍK, J. 1985. *Štylistika*. Bratislava : SPN, 1985. 582 s.
- MIŠŠÍKOVÁ, G. 1990. Motivačné príznaky v onomaziologickej štruktúre stomatologických termínov. In *Kultúra slova*. [online]. 1990, roč. 24, č. 10 [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <<http://www.juls.savba.sk/ediela/ks/1990/10/ks1990-10.lq.pdf>>. s. 327-334.
- MOUNIN, G. 1986. *Introduction a la sémiologie*. Paris : Les Éditions de Minuit, 1986. 248 s. ISBN 2-7073-0018-7.

- MOUNIN, G. 1963. *Les problèmes théoriques de la traduction*. Pris : Gallimard, 1963. 279 s.
- MÜGLOVÁ, D. 1996. *Preklad v teórii a praxi cudzojazyčnej výučby*. Nitra : VšPg, 1996. 109 s. ISBN 80-8050-081-9.
- NARADENIE RADY Č.1... . [online]. 1958. [cit. 2010-07-01]. Dostupné na internete: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:01:01:31958R0001%2801%29:SK:PDF>>.
- NARADENIE RADY (ES) Č. 2965/94... . [online]. 1994. [cit. 2010-07-09]. Dostupné na internete: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31994R2965:SK:HTML>>.
- NARIADENIE KOMISIE (ES) Č. 1826/1999. [online]. 1999. [cit. 2010-11-30]. Dostupné na internete: <http://aprox.government.gov.sk/iap%5Cregtrans.nsf/vdb_CelexNo/31999R1826>.
- NEWMARK, P. 1999. *A Textbook of Translation*. 12. vyd. New York : Phoenix Elt, 1999. 292 s. ISBN 0-13-912593-0.
- NOVÁ RÁMCOVÁ STRATÉGIA [online]. 2005. [cit. 2010-07-01]. Dostupné na internete: <<http://eu-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0596:FIN:sk:PDF>>.
- OUTILS D'AIDE [online]. 2009. [cit. 2010-07-02]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/dgs/translation/publications/brochures/tools_and_workflow_fr.pdf>.
- OZNÁMENIE KOMISIE [online]. 2005. [cit. 2010-12-05]. Dostupné na internete: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0509:FIN:SK:PDF>>.
- POPOVIČ, A. 1968. *Preklad a výraz*. Bratislava : SAV 1968. 249 s.
- POPOVIČ, A. a kol. 1983. *Originál/preklad. Interpretáčná terminológia*. Bratislava : Tatran, 1983. 362 s.
- PREKLADATEĽSKÉ ODDELENIE GENERÁLNEHO SEKRETARIÁTU RADY. [online]. [s.a.]. [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1256&lang=SK>>.
- PRÍRUČKA ÚPRAVY DOKUMENTOV. [online]. [s.a.]. [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/translation/slovak/guidelines/documents/manual_precedents_sk.pdf>.
- SAMSON, I. 2007. EÚ: Ako prežiť rôznorodosť v jednote. In Týždeň. [online]. 2007, č. 10 [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <www.sfpa.sk/dokumenty/publikacie/147>.
- SZABO, Š. 2008. EK uľahčuje a sprístupňuje prekladanie pomocou počítačov. In NADSME. [online]. 2008. [cit. 2010-12-04]. Dostupné na internete: <<http://www.enterprise-europe-network.sk/articles.php?tid=1>>.

- ŠALING, S. - IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ, M. – MANÍKOVÁ, Z. 2003. *Veľký slovník cudzích slov*. 3. vyd. Bratislava : Samo, 2003. 1375 s. ISBN 80-89123-02-3.
- ŠEBESTA, J. 2004. *Odborný preklad, príručka pre frekventantov špecializačného kurzu odborného prekladu*. Nitra : UKF, 2004. rukopis.
- ŠKRLANTOVÁ, M. 2005. *Preklad právnych textov na národnej a nadnárodnej úrovni*. Bratislava : AnaPress, 2005. 174 s. ISBN 80-89137-19-9.
- ŠKRLANTOVÁ, M. 2005. Právne texty EÚ ako východiskový a cieľový text prekladu. In *Letná škola prekladu*. Bratislava: AnaPress. 2005. ISBN 80-89137-10-5. s. 117-124.
- TARABA, J. 2008. *Francúzska gramatika*. 3. vyd. Bratislava : SPN, 2008. 327 s. ISBN 978-08-10-01379-1.
- TARABA, J. 1994. *Súčasný francúzsky jazyk : Francúzsko-slovenská lingvistická terminológia*. 2.vyd. Bratislava : Univerzita Komenského, 1994. 172 s. ISBN 80-223-0857-9.
- THE DGT [online]. 2010. [cit. 2010-07-02]. Dostupné na internete: <<http://langtech.jrc.it/DGT-TM.html#Introduction>>.
- TRAITÉ ÉTABLISSANT UNE CONSTITUTION POUR L'EUROPE.[online]. 2004. [cit. 2010-07-02]. Dostupné na internete: <<http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2004:310:SOM:fr:HTML>>.
- TRANSLATION TOOLS AND WORKFLOW. [online]. 2009. [cit. 2010-07-02]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/dgs/translation/publications/brochures/tools_and_workflow_en.pdf>.
- TREATY ESTABLISHING A CONSTITUTION FOR EUROPE. [online]. 2004. [cit. 2010-07-02]. Dostupné na internete: <<http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2004:310:SOM:en:HTML>>.
- TOMÁŠEK, M. 1998. *Překlad v právní praxi*. Praha : Linde, 1998. 136 s. ISBN 80-7201-125-1.
- TOZZI, K. - PŘIDALOVÁ, E. 2004. *Legal English*. Praha : Linde, 2004. 192 s. ISBN 80-7201-507-9.
- TRUP, L. 2002. *Francúzsko-slovenský slovník. Diplomacia, medzinárodné právo, politológia*. Bratislava :Kniha-spoločník, 2002. 745 s. ISBN 80-88814-28-6.
- ÚRADNÉ JAZYKY EÚ. [online]. 2009. [cit. 2010-07-02]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/education/languages/languages-of-europe/doc/135_sk.htm>.
- URBÁNKOVÁ, D. 2000. *English for Law Students*. 2. vyd. Bratislava : Univerzita Komenského, 2000. 273 s. ISBN 80-7160-135-7.
- ÚSTAVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. [online]. [cit. 2010-07-02]. Dostupné na internete: <www.zbierka.sk/Dokumenty/Download/36/Default.aspx>.

UZNESENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU [online]. 2009. [cit. 2010-07-02]. Dostupné na internete: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2009-0162+0+DOC+XML+V0//SK>>.

VAJDOVÁ, L. 2007. *Myslenie o prekalde*. Bratislava : Kalligram, 2007. 184 s. ISBN 978-80-8101-006-4.

VAN CAMPENHOUDT, M. 1997. *Abrégé de terminologie multilingue*. [online]. [cit. 2010-12-03]. Dostupné na internete: <<http://www.termisti.refer.org/theoweb1.htm>>.

VARSÍK, B. 2008. *Preklad a prekladatelia v inštitúciách EÚ*. [online]. 2008. [cit. 2010-07-02]. Dostupné na internete: <www.excelentnauniverzita.sk/.../Problemy-prekladu-legislativnych-dokumentov-EU.doc>.

VETRÁK, M. 2004. *Právo európskych spoločností. Acquis communautaire*. [online]. Bratislava : CEP, 2004. [cit. 2010-12-03]. Dost. na internete: <http://www.cpep.sk/fileadmin/Dokumenty/publikacie/Acquis_4korektura.pdf>. 56 s. ISBN 80-7165-458-2.

VIACJAZYČNOSŤ: DEVÍZA PRE EURÓPU. [online]. 2008. [cit. 2010-08-28]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/education/languages/pdf/com/inventory_sk.pdf>.

VIACJAZYČNOSŤ – CUDZIE JAZYKY V EÚ. [online]. 2008. [cit. 2010-07-02]. Dostupné na internete: <http://www.euractiv.sk/vzdelavanie0/zoznam_liniek/viacjazycnost---cudzie-jazyky-v-eu>.

VINAY, J.-P. - Darbelnet, J. 1995. *Comparative Stylistics of French and English : A Methodology for Translation*. Amsterdam : John Benjamins Publ. Company, 1995. 358 s. ISBN 90-272-1611-8.

WAGNEROVÁ, E. 2001. Eurospeak – Fighting the Disease. In *Cultivate Interactive*. [online]. 2001, č. 4 [cit. 2010-07-02]. Dostupné na internete: <<http://www.cultivate-int.org/issue4/eurospeak/>>.

WALDNEROVÁ, J. 2014. Cultural Aspect of Communicative Behaviour (culture-communicational correlations). In *XLinguae*. 2014, Vol. 7, no. 2. ISSN 1337-8384, p. 2-9.

ZELENICKÁ, E. 2011. Certifikácia znalostí cudzích jazykov v európskom kontexte. In *Európske dimenzie v jazykovom vzdelávaní II*. Nitra : SPU, 2011. ISBN 978-80-552-0713-1, S. 285-290.

ZMLUVA O ÚSTAVE PRE EURÓPU. [online]. 2004. [cit. 2010-07-02]. Dostupné na internete: <<http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2004:310:SOM:sk:HTML>>.

ZMLUVA O ZALOŽENÍ EURÓPSKEHO SPOLOČENSTVA UHLIA A OCELE. [online]. 1951. [cit. 2010-07-02]. Dostupné na internete: <[http://aprox.government.gov.sk/iap/regtrans.nsf/b58c0b72ad9dc5e1c1256a31003a4dfa/73f00428270e2bef412569d8003599a0/\\$FILE/2625-01,151K00-257zapr.pdf](http://aprox.government.gov.sk/iap/regtrans.nsf/b58c0b72ad9dc5e1c1256a31003a4dfa/73f00428270e2bef412569d8003599a0/$FILE/2625-01,151K00-257zapr.pdf)>.

ZMLUVA O ZALOŽENÍ EURÓPSKEHO HOSPODÁRSKEHO SPOLOČENSTVA. [online]. 1957. [cit. 2010-07-02]. Dostupné na internete: <<http://eur-lex.europa.eu/sk/treaties/index.htm>>.

ZMLUVA O ZALOŽENÍ EURÓPSKEHO SPOLOČENSTVA. [online]. 2003. [cit. 2010-07-02]. Dostupné na internete: <<http://eur-lex.europa.eu/sk/treaties/index.htm>>.

Internetové zdroje

<http://aprox.government.gov.sk/>
<http://aprox.government.gov.sk/web/webiap.nsf/PAGE/CPJ?OpenDocument>
<http://www.cenorm.be>
<http://www.cilf.org/bt.fr.html>
http://consilium.europa.eu/cms3_fo/showPage.asp?id=1256&lang=SK
<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1256&lang=SK>
<http://www.cpep.sk/index.php?id=9&L=0>
<http://www.cultivate-int.org/index-2.html>
<http://dictionary.cambridge.org/>
<http://www.eubrussels.mfa.sk>
<http://www.euroinfo.gov.sk/>
http://ec.europa.eu/agriculture/glossary/glossary_sk.pdf
http://ec.europa.eu/dgs/translation/index_en.htm
http://ec.europa.eu/dgs/translation/index_fr.htm
http://ec.europa.eu/slovensko/index_sk.htm
http://ec.europa.eu/translation/slovak/guidelines/sk_guidelines_en.htm
http://europa.eu/abc/eurojargon/index_sk.htm
http://europa.eu/agencies/community_agencies/cdt/index_sk.htm
http://europa.eu/institutions/inst/index_sk.htm
<http://europa.eu/languages/>
http://europa.eu/scadplus/glossary/index_en.htm
<http://www.europarl.europa.eu/parliament/public/staticDisplay.do?language=SK&id=155&pageRank=3>
<http://eur-lex.europa.eu/en/index.htm>
http://eur-lex.europa.eu/sk/droit_communautaire/droit_communautaire.htm#2.2
<http://eur-lex.europa.eu/sk/tools/about.htm>
<http://eurovoc.europa.eu>
<http://www.forma.sk/>
<http://www.foreign.gov.sk/App/WCM/main.nsf?Open>
<http://franceterme.culture.fr/FranceTerme/>
http://www.granddictionnaire.com/btml/fra/r_motclef/index1024_1.asp
<https://iate.europa.eu>
<http://www.inventerm.com/>
<http://www.jtpunion.org>
<http://www.juls.savba.sk>

<http://korpus.juls.savba.sk>
<http://www.m-w.com>
<http://www.nsr.sk/slovník-pojmov/>
<http://www.publications.europa.eu/code/sk/sk-000100.htm>
<http://www.sav.sk>
http://scic.ec.europa.eu/europa/jcms/c_6636/o-robime
http://scic.ec.europa.eu/europa/jcms/j_8/domovska-stranka
<http://www.slex.sk/index.asp>
<http://www.sspol.sk>
<http://www.sft.fr>
<http://www.termium.com/tpv2guides/guides/juridi/index-fra.html?lang=fra>
<http://www.translationbureau.gc.ca/index.php?lang=français&cont=849>

Lenka Michelčíková

Jazyk legislatívnych textov inštitúcií EÚ

Vydavateľ: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Filozofická fakulta
Technický redaktor: Helena Vozňáková
Návrh obálky: Mgr. art. Dominika Balková
Rok vydania: 2015
Vydanie: prvé
Rozsah: 122 strán
Náklad: 100 kusov

ISBN 978-80-558-0757-7

EAN 9788055807577